

OBRAZOVANJE
PROTIV
KORUPCIJE

OBRAZOVANJE
PROTIU
KORUPCIJE
ZBIRKA NASTAVNIH
PRIPREMA

EUROPSKA UNIJA

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZA UDRUGE

FORUM
ZA
SLOBODU
ODGOJA

Forum za
slobodu
odgoja, 2014.

EUROPSKA UNIJA

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZA UDRUGE

FORUM
ZA
SLOBODU
ODGOJA

Forum za
slobodu
odgoja, 2014.

IMPRESUM

NASLOV: Obrazovanje protiv korupcije: zbirka nastavnih priprema

IZDAVAČ: Forum za slobodu odgoja, Kralja Držislava 12, 10 000 Zagreb

ZA IZDAVAČA: Mario Bajkuša

SURADNICI: Doris Brala, Maja Popinjač, Marko Prpić

GRAFIČKO OBLIKOVANJE: ACT Printlab d.o.o.

Zagreb, 2014.

Vlasnik ovog primjerka može fotokopirati bilo koji dio publikacije za neprofitabilnu uporabu u obrazovne svrhe.

Ni jedan dio ove publikacije ne smije se reproducirati, učiniti na bilo koji način dostupnim, digitalizirati, adaptirati, prevoditi, uključivati u kompilacije ili prenositi u bilo kojem obliku ili na bilo koji način, elektronički, fotokopiranjem, presnimavanjem ili na bilo koji drugi način bez pismene suglasnosti Foruma za slobodu odgoja.

U publikaciji su u obrazovne svrhe upotrijebljeni izvadci iz dijela drugih autora. Forum za slobodu odgoja i autori pojedinih nastavnih priprema ne polažu nikakva prava na navedene izvatke.

PREPORUČENO CITIRANJE: Brala, Doris, Maja Popinjač i Marko Prpić (2014.) Obrazovanje protiv korupcije: zbirka nastavnih priprema. Zagreb: Forum za slobodu odgoja.

EUROPSKA UNIJA

Ova publikacija izdana je u sklopu projekta „Obrazovanje protiv korupcije“ financiranog sredstvima Europske unije. Stajališta izražena u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stajalište Europske unije.

VLADA RH
URED ZA UDRUGE

Ova publikacija izdana je u sklopu projekta „Obrazovanje protiv korupcije“ sufinanciranog sredstvima Ureda Vlade Republike Hrvatske za udruge. Stajališta izražena u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stajalište Ureda Vlade Republike Hrvatske za udruge.

Istraživanja govore o važnosti škole u oblikovanju stavova i vrijednosti mlade osobe i o ulozi škole u pripremi mlade osobe za život u društvu. U tom kontekstu škola igra ulogu i u pripremi mlade osobe da bude osjetljiva na društveno štetne fenomene. Ta uloga je naročito naglašena u društvima „mladih“ demokracija.

Društvena odgovornost, osobni integritet, poznavanje osnovnih pravnih načela i demokratske procedure, osjetljivost na nepravdu, razlikovanje vrsta korupcije i neetičnog ponašanja, te razvijanje negativnog stava prema korupciji samo je nekoliko segmenata koji čine nešto što bismo mogli nazvati antikorupcijskom kompetencijom, a u širem smislu građanskom kompetencijom.

Na antikorupcijsko obrazovanje ne treba gledati kao na trenutni lijek za postojeću društvenu situaciju, već kao dio dugoročnih napora za stvaranje kulture koja je osjetljiva na korupciju, za demokratsku kulturu.

Antikorupcijsko obrazovanje je sastavni dio građanskog obrazovanja, ali iskustvo pokazuje kako se antikorupcijska kompetencija može razvijati u sklopu drugih predmeta koji se nalaze u školskom rasporedu. Upravo o tome govori i ova Zbirka nastavnih priprema.

Forum za slobodu odgoja je zajedno s partnerima - Network of Education Policy Centres, Agencija lokalne demokracije iz Siska, Agencija lokalne demokracije iz Osijeka i Info Zona iz Splita - od travnja 2013. do studenog 2014. godine provodio projekt „Obrazovanje protiv korupcije“ s ciljem jačanja lokalne mreže potpore školama u identifikaciji, implementaciji, potpori i razvoju antikorupcijskih politika i praksi u obrazovnom sustavu. Projekt je financirala Europska unija, a sufinancirao Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske. Više o samom projektu se može naći na mrežnim stranicama Foruma za slobodu odgoja.

Projekt se sastojao od istraživanja neetičnog ponašanja i sitne korupcije u srednjim školama, kreativnog natječaja i ljetnog obrazovnog programa za srednjoškolce, te seminara stručnog usavršavanja za nastavnike srednjih škola u Gradu Zagrebu, Sisačko-moslavačkoj županiji, Osječko-baranjskoj županiji i Splitsko-dalmatinskoj županiji.

Kako bi stekli potvrdu o stručnom usavršavanju, nastavnici srednjih škola koji su pohađali seminar trebali su izraditi i provesti dvije nastavne jedinice i o tome podnijeti izvještaj. Razvoj i način provedbe nastavnih jedinica prepušten je nastavnicima, a neke od najboljih nastavnih priprema smo skupili, te ih objavljujemo u ovoj publikaciji.

Cilj je publikacije dati poticaj drugim nastavnicima da u svoje predmete na kreativan i inovativan način uključe teme i sadržaje vezane za antikorupcijsko obrazovanje, te tako pripreme mlade osobe za život u demokratskom društvu.

Nadamo se kako će vam primjeri kolegica i kolega koji se nalaze u ovoj publikaciji dati poticaj i nove ideje, te vas pozivamo da te ideje i iskustvo poučavanja podijelite s nama. Forum za slobodu odgoja će rado svaku dobru praksu objaviti i proširiti kroz svoj rad sa školama, učiteljima, djecom i mladima.

PREPISIVANJE - DA ILI NE? / ŠAPTANJE

Prema nastavnoj pripremi Katarine Špiljak, Osnovna škola Josipa Račića, Zagreb

Uzrast: 1.–4. razred osnovne škole

Trajanje: 1 školski sat

Ključni pojmovi: prepisivanje, povjerenje, pomaganje, prijevara, samostalno stjecanje znanja

Učenici će:

- osvijestiti važnost samostalnog rada i stjecanja znanja
- shvatiti važnost međusobnog povjerenja i pomaganja
- izraziti svoj stav kroz raspravu
- povezati prepisivanje s prijevarom
- razumjeti zašto je važno reći „NE“ prijateljima kod prepisivanja

Potrebni materijali: Tekst Zvonimira Baloga „Šaptanje”, pribor za crtanje i pisanje, A3 papir

Tijek aktivnosti: Sat započnite razgovorom o redovitom učenju i o tome jesu li svaki dan spremni za ispitivanje u školi. Što čine kad su nespremni, a trebaju odgovarati ili pisati test? Jesu li šaptači i imaju li prijatelje šaptače. Nakon razgovora predstavite učenicima tekst Zvonimira Baloga „Šaptanje”. Nakon čitanja teksta pokrenite razgovor pitanjima: *Kako pisac naziva one koji svaki dan dolaze nespremni?, Zašto šaptači nisu pravi prijatelji?, Što se dogodi onima koji završavaju školu uz pomoć šaptanja?, Kakvi su oni koji krivo šapću?, Jesi li ti bio/la u prilici da si šaptač ili da ti šapću, kako si se tada osjećao/la?, Jesi li bio/la u prilici da prepisuješ ili pustiš da prijatelj prepíše od tebe?, Je li ti se dogodilo da prepíšeš, a da to na kraju nije točno?, Što je učitelj/ica rekao/la na to?, Je li prepisivanje prijevara? Zašto?*

Podsjetite ih na pravila rasprave: Dok jedan priča, drugi slušaju, poštuju se tuđa mišljenja i stavovi.

Podijelite učenike u dvije skupine (za i protiv). Afirmacijska skupina brani mišljenje da je dobro prepisati kada ti se ukaže prilika. Negacijska skupina brani mišljenje da nije dobro prepisivati, već da je važan samostalan rad.

Nakon rasprave zajedno s učenicima dođite do zajedničkih zaključaka.

Prijedlog: Neka učenici izrade plakate sa svojim zaključcima.

RADNI LISTIĆ:

Zvonimir Balog: „Šaptanje“

Oni koji nisu dovoljno napeli mozak, napinju uho. Osluškuju ne bi li im netko šaptao to što nisu sami naučili, pa da odgovore na pitanje. Jedanput - dvaput svakome se može dogoditi da iz tko zna kakvih razloga dođe u školu nespričan. Ako su razlozi opravdani, nikom ništa. Ali ima i takvih šeprtlja koje svakog dana dolaze u školu prazne glave, a da za tu svoju praznu glavu nemaju nikakvih opravdanja. Kad nastavnik takvoga prozove, pravi se Englez i čeka da mu dobre duše prijateljski šapnu.

A jesu li ti koji šapću uistinu dobre duše i prijatelji? Ti bi vjerojatno odgovorio da jesu. A nisu. Prije svega, među šaptačima nađu se i takvi koji vole krivo šaptati da bi mutavko ispao još smješniji. Za takve šaptače moglo bi se reći da uživaju u tuđoj sramoti. Dakle, takvi sasvim sigurno nisu prijatelji. Iznenadit ćeš se, ali prijatelji nisu ni oni koji nam ispravno šapću. Zašto? Zato što potpomažu neznačicama da to zauvijek ostanu. Onaj koji završi školu uz tuđe šaptanje, mora i u životu imati šaptača. A tko da se prihvati u određenoj prilici, da bi mu šaptao kako život ide dalje? U kakve se smiješne situacije vlasnik prazne glave može upasti?

Takav se neće znati ni zaljubiti bez šaptanja. Opasnosti je nemali broj jer šaptač bi mogao djevojčicu i sam poljubiti. Umjesto da budali šapće kako se to radi.

Budala je nezgodan sam sebi, a još nezgodniji okolini. Budala i ne zna što nosi na ramenu. Pojma nema da je prazna glava opasnija od bombe. Prazna glava je eksploziv sa zapaljenim fitiljem. Nikad se ne zna gdje će eksplodirati i kakve će biti posljedice. Dok se drugima razvija pamet, onome tko neprestano čeka da mu netko nešto šapne, raste uho. Nije ni čudo što uhonji znadu reći: slone jedan.

PODMIĆIVANJEM DO ŽELJENOG CILJA - NE!

Prema nastavnoj pripremi Katarine Špiljak, Osnovna škola
Josipa Račića, Zagreb

Uzrast: 1.–4. razred osnovne škole

Trajanje: 2 školska sata

Ključni pojmovi: osobine vođe, glasovanje, podmićivanje

Učenici će:

- osvijestiti pojam podmićivanja kao nepoželjno ponašanje u društvu
- prepoznati posljedice podmićivanja
- kritički promišljati o podmićivanju
- razvijati osjećaj za pravednost i poštenje

Potrebni materijali: Djelo „Vlak u snijegu“ Mate Lovraka (Poglavlje Zadruga Ljubanovac), papir za plakat, pribor za crtanje i pisanje

Tijek aktivnosti: Započnite s učenicima razgovor o izboru predsjednika razreda pitanjima: *Prisjetite se za koga ste glasovali? Kako ste se odlučili za nju/njega? Koje osobine treba imati predsjednik razreda? Je li ti želio/željela biti predsjednik/ica? Jesi li pokušao/la nekoga nagovoriti da glasuje za tebe? Jesi li na neki drugi način pokazao/la da bi ti bio/la dobar predsjednik?*

Nakon razgovora najavite ulomak Zadruga Ljubanovac iz djela Vlak u snijegu Mate Lovraka. Interpretativno pročitajte ulomak te započnite razgovor pitanjima:

*Koje je osobine učitelj istaknuo da treba posjedovati dobar domaćin?, Potkrijepi rečenicom iz ulomka., Jesu li učenici imali dovoljno vremena da razmisle koga će birati?, Koliko?, Jesu li mogli birati domaćicu?, Kako je sve Pero nagovarao učenike da glasuju za njega?, Odakle Peri školski pribor, novac i slatkiši koje je dijelio?, Je li uspio u svom naumu?, Što mu se na kraju dogodilo?. Razgovor završite pitanjem: *Koju pouku možemo izvući?**

Neka učenici iznose vlastite zaključke na temelju kojih ćete ih podijeliti u nekoliko skupina u kojima će izraditi plakat o podmićivanju kao nepoželjnom ponašanju. Po završetku neka svaka skupina predstavi svoj plakat. Pomognite im odrediti zajedničke zaključke te time zaokružite temu.

KAKO VLADA VLADA(R)

Prema nastavnoj pripremi Snježane Glavaš, Osnovna škola Tenja, Tenja

Uzrast: 1.–4. razred osnovne škole

Trajanje: 2 školska sata

Ključni pojmovi: podmićivanje, prijevara, iznuđivanje, korupcija

Učenici će:

- razlikovati vrste korupcije
- objasniti što je to korupcija i načine borbe protiv korupcije

Potrebni materijali: knjiga „Čarobnjak iz Oza“ Lymana Franka Baumana, papiri u boji, ljepljivi papiri, pribor za pisanje, ploča

Tijek aktivnosti: Pokrenite oluju ideja pitanjem: Što bi ti promijenio/la da si ti učitelj/ica, ravnatelj/ica, predsjednik/ica države? Učenici neka svoje odgovore napišu na papiriće i po završetku zalijepe na ploču i obrazlože.

Najavite temu: Kako vlada vlada(r), te kao poticaj koristite djelo Lymana Franka Bauma Čarobnjak iz Oza te pitanjima: *Tko vlada zemljom Oz?, Koje su dobre, a koje loše vještice Sjevera, Juga, Istoka i Zapada? Kamo bi spadao čarobnjak Oz?* pitajte učenike znaju li za značenje pojmova podmićivanje, prijevara, iznuđivanje. Ako ne znaju, pokušajte zajednički objasniti. Izvedite zaključak kako su podmićivanje, prijevara i iznuđivanje oblici korupcije.

Učenici u nastavku neka čitaju dane odlomke romana „Čarobnjak iz Oza“ i prepoznaju oblike korupcije. Učenike podijelite u skupine prema bojama tako da plavi predstavljaju žvakače, crveni prstenjake, žuti palčiče, zeleni stanovnike Smaragdnog grada. Učenici neka po grupama čitaju odlomke iz knjige Čarobnjak iz Oza. Po završetku čitanja pitajte ih koje od oblika korupcije prepoznaju u djelu. Plavi neka predstavljaju žvakače – prijevaru, crveni prstenjake – prijevaru, žuti palčiče – podmićivanje, zeleni stanovnike Smaragdnog grada – iznuđivanje.

RADNI LISTIĆ:

(Ulomci su preuzeti s http://lektire.skole.hr/pdf/baum/baum_carobnjakizoza.pdf, s 19., 40., 56., 58. stranice)

1. CRVENA – PRSTENJACI

„Meni si obećao dati mozak”, odgovori Strašilo.

„A meni si obećao dati srce”, doda Limeni Drvosječa.

„A meni si obećao dati hrabrost”, odvrati Plašljivi Lav.

„Je li Zla Vještica stvarno uništena?” upita glas, a Dorothy pomisli kako joj se učinilo da je malo zadrhtao. „Da”, odgovori ona, „otopila sam je prolivši na nju vjedro vode.” „O, dragi moji”, odgovori glas, „kako je to bilo brzo! Dobro, dođite mi sutra na prijem jer mi treba vremena da promislim što dalje.”

„Pa, imao si dosta vremena do sada”, prigovori mu ljutito Limeni Drvosječa.

„Nećemo mi čekati ni dana više!” zagalami Strašilo.

„Moraš održati svoje obećanje!” uzvikne Dorothy.

Lav pomisli kako bi sad bilo dobro da prepadne čarobnjaka, pa zariče tako jako i glasno i s tolikom žestinom i grozom da je mali Toto panično odskočio u stranu i spotakao se o zastor što je visio u kutu. Kako je zastor pao s treskom, svi pogledaju prema tamo i sljedećeg trenutka sve ih spopade čuđenje. Jer, na mjestu koje je zaklanjao zastor ugledaše – malenog starčića, ćelavog i naboranog koji se doimao jednako iznenađen kao i oni. Limeni se Drvosječa, dižući u vis svoju sjekiru, zaleti prema čovječuljku, uzvikujući: „Tko si ti?”

„Ja sam Oz, Veliki i Grozan”, odgovori čovječuljak, dok mu se glas tresao, „nemoj me udariti, molim te, nemoj, napraviti ću štogod zatražiš.”

Naši prijatelji se zagledaju u njega s čuđenjem i nevjericom.

„Mislila sam da je Oz velika glava”, kaza Dorothy.

„Ja sam mislio da je prelijepa dama”, nato će Strašilo. „A ja sam mislio da je Oz grozna zvijer”, odvrati Limeni Drvosječa.

„Ja sam pak mislio da je Oz vatrena kugla”, pridoda Lav.

„Ne, svi ste u krivu”, obrati im se čovječuljak blago. „Ja sam vas u to uvjerio.”

„Uvjerio?” vrisne Dorothy. «Zar ti nisi veliki čarobnjak?»

„Pssst, draga”, nato će on, „nemoj tako glasno, jer će nas čuti – i to će onda biti moj kraj. Ja bih trebao biti veliki čarobnjak.”

„Pa zar nisi?” upita ona.

2. ŽUTA – PALČIĆI

„Imaš li ti imalo mozga?” upita ga Strašilo. „Ne, moja glava je prilično prazna”, odgovori Limeni Drvosječa, „ali jednom sam imao i mozak i imao sam i srce, i

isprobavši oboje, shvatio sam da bih radije imao srce.“ „A zašto?“ upita Strašilo. „Ispričaj ću ti svoju priču pa ćeš onda znati.“

I dok su šetali kroz šumu, Limeni Drvosječa im ispriča svoju priču:

„Rodio sam se kao sin šumara koji je živio od sječe i prodaje drva. Kad sam odrastao i sâm sam postao drvosječa, a nakon što mi je umro tata ostao sam se brinuti za svoju staru mamu dok je bila živa. Zatim sam se odlučio vjenčati tako da ne budem usamljen.

Bila je jedna tako lijepa Žvakačica koju sam uskoro cijelim srcem jako zavolio. A ona mi je, pak, obećala da će se vjenčati sa mnom onda kada sakupim dovoljno novaca da joj sagradim bolju kuću, i tako sam se primio posla kao nikad do tada. Ali, ta je djevojka živjela s jednom starom ženom koja je bila tako lijepa i nije željela da se mlada vjenča za ikoga jer željela je da djevojka ostane s njom i da joj kuha i obavlja kućanske poslove. I tako je stara žena otišla do Zle Vještice od Istoka i obećala joj dvije ovce i kravu kako bi taj brak bio spriječen. Zatim je Zla Vještica začarala moju sjekiru i jedan dan kad sam sjekao drva s nevjerojatnim uspjehom, jer sam žudio sagraditi novu kuću i tako doći do svoje žene, najednom mi je sjekira ispala i otkinula mi lijevu nogu. To mi je isprva djelovalo kao velika nesreća, jer sam poznavao jednog čovjeka koji je imao samo jednu nogu i nije baš bio uspješan drvosječa, pa sam otišao kod kovača i dogovorio s njim da mi napravi novu nogu od lima. Noga se dobro pomicala i sasvim sam se navikao na nju. Ali to je razljutilo Zlu Vješticu od Istoka jer je ona zajamčila staroj ženi da ja neću ženiti lijepu Žvakačicu. Kada sam opet počeo sjeći drva, ispala mi je sjekira i otkinula mi i desnu nogu. Opet sam pošao limaru i on mi je opet napravio nogu od lima. Nakon toga začarana sjekira mi je odrezala obje ruke, jednu za drugom, ali ništa me nije zaplašilo, odmah sam ih dao zamijeniti za limene. Zla Vještica je tada napravila da mi opet ispadne sjekira i otkine mi glavu i isprva sam pomislio da je to moj kraj. Ali, baš tada je naišao limar i napravio mi novu glavu od lima.

3. PLAVA – ŽVAKAČI

Balon se lagano spustio i uopće se nisam ozlijedio. Ali zatekao sam se usred skupine stranaca koji su, kad su vidjeli kako dolazim s oblaka, mislili da sam veliki čarobnjak. Naravno, dopustio sam da ustraju u tom mišljenju, jer su me se bojali i obećali su mi napraviti što god poželim. Kako bih se zabavio i te dobre ljudi držao zaposlenima, naredio sam im da sagrade ovaj grad i moju palaču i oni su to spremno i složno napravili. Kako je zemlja bila sva prekrasna i zelena, dosjetio sam se da bi pravo ime za grad bilo Smaragdni Grad, a da dojam bude još bolji, svim stanovnicima sam naložio da nose zelene naočale i tako je sve što su oni vidjeli bilo zelene boje.

„Pa, zar nije ovdje sve zeleno?“ upita ga Dorothy.

„Ne, ništa više nego u nekom drugom gradu“, odgovori Oz, „ali kada nosiš zelene naočale sve što vidiš oko sebe izgleda ti zelene boje. Smaragdni Grad izgrađen je prije mnogo, mnogo godina, jer kada me tu nanio balon, ja sam bio mladić, a sada sam, vidite, starac. Ali, moji ljudi nose zelene naočale na svojim očima već toliko dugo godina da većina njih zaista i misli da je to Smaragdni Grad. No, to uistinu i jest predivan grad, obiluje draguljima i plemenitim metalima i svakojakim lijepim stvarima koje usrećuju ljude. Bio sam dobar s ljudima i voljeli su me, ali otkad je sagrađena palača zaključao sam se unutra i prestao sam se susretati s ikim.

4. ZELENA – STANOVNICI SMARAGDNOG GRADA

„Ja sam Dorothy, mala i blaga. Došla sam od tebe tražiti pomoć.“

Oči su je promatrale zamišljeno punu minutu. Zatim je glas progovorio:

„Odakle ti srebrne cipelice?“

„Dobila sam ih od Zle Vještice od Istoka, kada je moja kuća pala na nju i ubila je“, odgovori.

„Odakle ti znak na čelu?“ nastavi glas.

„Dobra Vještica od Sjevera, uputivši me k Vama, poljubila me u čelo i zaželjela zbogom“, odvratila djevojčica. I ponovno su je velike oči prodorno pogledale i uvidjele da djevojčica govori istinu. Na to je Oz upita: „Što želiš od mene?“

„Pošaljite me natrag u Kansas, gdje su moja tetka Em i tetak Henry“, gorljivo odgovori Dorothy. „Iako je prekrasna, ne volim tvoju zemlju, a i sigurna sam da se tetka Em već strašno brine jer me već jako dugo nema.“

Oči se tri puta zatvore, a zatim se otvore, te upru pogled u vis prema stropu pa dolje prema podu i kružile su tako pogledom gotovo veselo po dvorani, pa se činilo da vide svaki njezin pedalj. Konačno se oči pogledom zaustave na Dorothy.

„Zašto bih ja to tebi napravio?“ upita Oz.

„Jer ste vi jaki, a ja sam slaba, jer ste vi veliki čarobnjak, a ja samo bespomoćna mala djevojčica.“

„Ali, bila si dovoljna jaka da ubiješ Zlu Vješticu od Istoka“, odvratila Oz.

„To se jednostavno desilo samo od sebe“, nato će Dorothy prostodušno, „nisam imala ikakvog udjela u tome.“

„Dobro“, reče glava. „Dat ću ti svoj odgovor. Nemaš nikakva prava od mene očekivati da te vratim u Kansas ukoliko mi ne napraviš nešto zauzvrat! U ovoj zemlji svatko treba platiti za ono što traži. Ako želiš da upotrijebim svoje magične moći i pošaljem te natrag kući, prvo moraš napraviti nešto za mene. Pomogni mi pa ću ja pomoći tebi.“

„Što mi je činiti?“ upita djevojčica.

„Ubij Zlu Vješticu od Zapada“, Oz će.

„Ali, ne mogu!“ uzvikne Dorothy krajnje šokirana.

PODMIĆIVANJEM DO (NE)ŽELJENOG CILJA

Prema nastavnoj pripremi Katarine Špiljak, Osnovna škola Josipa Račića, Zagreb

Uzrast: 4.–8. razred osnovne škole

Trajanje: 2 školska sata

Ključni pojmovi: podmićivanje, izbori za predsjednika razreda, pravednost i poštenje

Učenici će:

- shvatiti pojam „podmićivanja” kao neželjenog ponašanja u društvu
- ukazati na moguće posljedice podmićivanja
- shvatiti važnost pravednosti i poštenja

Potrebni materijali: A3 papiri, plakati, pribor za pisanje i crtanje

Tijek aktivnosti: Započeti razgovor s učenicima temom o izborima za predsjednika razreda: *Pokušajte se prisjetiti za koga ste glasovali. Kako ste se odlučili za njega/nju? Koje osobine treba imati predsjednik razreda? Jesi li ti želio/željela biti predsjednik/predsjednica? Jesi li pokušao nekoga nagovoriti da glasuje za tebe? Jesi li na neki drugi način pokušao dokazati da bi ti bio/bila dobar predsjednik?*

Najavite ulomak iz knjige „Vlak u snijegu“ Mate Lovraka.

Nakon čitanja ulomka potaknite razgovor o tekstu pitanjima: *Koje je osobine učitelj istaknuo da treba posjedovati dobar domaćin?, Potkrijepi rečenicom iz ulomka., Jesu li učenici imali dovoljno vremena da razmisle koga će birati?, Koliko?, Jesu li mogli birati domaćicu?, Kako je sve Pero nagovarao učenike da glasuju za njega?, Odakle Peri školski pribor, novac i slatkiši koje je dijelio?, Je li uspio u svom naumu?, Što mu se na kraju dogodilo?, Koju pouku možemo izvući?*

Podijelite učenike u skupine i neka izrade plakat ili poster s porukom o podmićivanju kao neželjenom ponašanju.

Kada završe plakate, izložite ih na ploču i neka svaka skupina predstavi svoj uradak. Odredite zaključke koji su svima zajednički te time zaokružite temu.

RADNI LISTIĆ:

Lovrak, M. (1971.) *Vlak u snijegu*, Mladost: Zagreb (18. – 29. str.)

ZADRUGA LJUBANOVAC

Draga, Ljuban i Pero prelazili su iz razreda u razred. Ne može se baš reći da ponekad nije zapinjalo, ali ipak, išlo je dosta glatko. Što je razred bio viši, to se više rešetalo i do četvrtog razreda prorijediše se đaci. Neki su bili lijeni, neki priglupi, ali je bilo i siromašnih đacića, koji su morali tako mnogo pomagati kod kuće, da nisu dospijevali dovoljno učiti. Sad ih je u četvrtom razredu bilo trideset. Dva su ostala u trećem razredu. Jedan, da temeljitije prouči „jedanput jedan“. Drugi, da još jedanput čuje, kako se narod u toj i toj zemlji „bavi ratarstvom i stočarstvom“. Četvero ih je ostalo još u drugom razredu. Oni naročito hoće proučiti, što sve na sebi ima krava. Četvero đaka ostalo je još u prvom razredu. Kako im nisu bile dovoljne dvije godine, odlučioše da još jednu godinu ponove taj razred. I dogodilo se, te već četrvtu godinu sjede svi u istom razredu, još malo pa će se na klupi poznati udubina od njihovih turova. Među ovima je i mala Janica. Ona još uvijek tvrdi: - Dva i tri su devet! – Samo što joj nitko ne vjeruje.

Da ste vidjeli kako su se kočili novopečeni đaci četvrtog razreda prvi dan u tom novom položaju! Šepirili su se u dvorištu kao golubi gušani, promatrali s visine ostale đaciće, naročito prvake, kojima je to bio prvi dan u školi, te su još bili zbunjeni. Govorili su međusobno: - Baš su mala ta djeca u današnje vrijeme. Mi nismo bili tako mali.

Najmlađi su u nekoliko dana upoznali najveće. Znali su koji je Ljuban, koji je Pero, koji je Stanko, koji je Pavao. Nisu sve voljeli jednako. Pero je bio grub, volio je pokazivati kako je jači, znao ih tući i peckati te im otimati slatkiše i voće. Ljuban bi ih tada branio. On nije mogao gledati kako netko upotrebljava silu. Zato su njega mališani voljeli, a Peru nisu.

Jednoga je dana napolju bila gusta magla, a u sobi je gorjela ugodna vatra. Đaci su se otkrivali od hladnoće na putu, a učitelj je u četvrtom razredu pričao o tome, kako je naš narod u davna vremena živio u zadrugama, gdje je svaki član imao svoj dio rada, a svi su zajednički uživali njegove plodove.

– Vidite, djeco – rekao je đacima – zašto ne bismo pokušali nešto takvo. Hajde, da vidimo. Pretvorite razred u zadrugu.

Đaci napregoše pažnju.

Treba izabrati domaćina. Treba da svi jednako rade. Da imaju jednake dužnosti i jednaka prava. Nitko ne smije sebi prisvojiti veća prava ili nametnuti silu. Treba da se sami brinu za razred, učitelj se ne treba ni u što miješati, on će samo dolaziti i naći sve u redu, čisto, spremijeno i mirno.

Reče im: - Zašto da ja sve moram vama naređivati i nadzirati vas? Naučite sami da se složite u onome, što treba. Za nedjelju dana izabrat ćete domaćina ili predsjednika.

- Stanka! – viču neki.
- Milicu! – nadvikuju drugi.
- Ne treba nam djevojčica!- upadaju dječaci.
- Zašto ne djevojčica? – čudi se Ljuban – pa zar Draga ne bi bila sposobna za domaćicu? Ona je stroga, sve će nas u red stjerati! Ako bude potrebno, ona će ponekoga i oplesti po leđima.

Razredom zaori smijeh. Draga zaplače. – Ama zašto ona plače? – čudi se Ljuban. Nije on zlo mislio. Eto, našalio se malo na kraju.

- Ni govora o tom! – veli učitelj. – Domaćin ne smije nikoga tući. O svim stvarima mora se jedanput nedjeljno razgovarati. Subotom popodne. Nazvat ćemo to dogovor zadruge. Možete birati ili domaćina ili domaćicu. Tko kaže, da žena ne može biti glava? Bilo je u vrlo davna vremena tako, da je žena bila glava porodice. Žena treba imati ista prava kao i muškarac. Vi sad razmislite, imate vremena sedam dana, koga ćete izabrati. Ja mislim, da taj mora biti pametan, strog, dobar i pravedan!...

- Ljubana! Ljubana ćemo birati! – stade sada druga vika razredom.
- Ne znam – veli učitelj – razmislite. Ne biramo danas.
- Peru! Peru hoćemo za domaćina! On je najpravedniji! - viču neki podrugljivo. Pero se okrenu bijesno, i sav u srdžbi, u želji da im se osveti, pokazao im – figu u džepu.

Nije to bilo tako lako stišati sada uzbuđene duhove. Razgovaralo se to i živo prepiralo još na putu kući. Svaki đak je htio drugog domaćina. Bilo je tu onda trideset stranaka.

Čitav nedjeljni dan prošao je tako u prepirkama i nagađanjima. A u ponedjeljak bili su svi uzburkani kad su se skupili. Pero se šunjavo prikrao prvoj klupi. Malo usplahireno rekao je dvjema djevojčicama: - Ako... ovaj... mene izaberete, dat ću vam dvije lijepe slike. – One su zakikotale, a on nije znao što misle.

U utorak je prišao hrpi dječaka koji su se grijali oko peći. –Kad bih ja bio domaćin, donio bih s mog tavana pun vrećenjak oraha i suhih šljivja svima vama!

U srijedu se Pero još više zabrinuo. Išao je od klupe do klupe i davao: komu pero, komu komadić pisaljke, komu olovku, komu kuhano jaje. Svima je rekao: - Ja ne tražim da birate mene. Ali izaberite Stanka, a ne Ljubana! U petak je Pero čitav dan bio blijed i izgrizao je sve nokte do krvi. Svaki čas je pio vodu, a nije bio žedan. Govorio je:

– Čuo sam, da nijedna djevojčica neće glasati za Ljubana. Draga ih nagovara za Stanka.

– Gledao je ispod oka na Ljubana. Ljuban je bio miran, kao da on nema nikakvih želja.

– U subotu ujutro došao je Pero prvi u školu. Vidjelo se na njemu da je blijed i neispavan. Cijelu je noć sigurno sanjao o sutrašnjem izboru. Odmah poslije njega eto vam i Drage. Ha! Kao naručena Peri!

– Draga! – zovnu je on. Ona se ne odaziva. Neće s njim razgovarati. Onda on izađe na hodnik. Malo zatim izađe i Draga da namoči spužvu. Pero ispusti dinar na kamen. Dinar zvecnu, no Draga se i ne obazire.

– To tebi! – veli Pero sav blijed.

– Draga ga pogleda, okrene se i pođe bez riječi. Dinar ostade na kamenu. Pero ga stidljivo digne.

Kupe se đaci. Dočekuje ih Pero. Časti ih orasima, suhim šljivama i jabukama.

– Uzmite, uzмите – nudi on. Ima svega u izobilju. Napunio je bio torbu i sve džepove. Maja i tajo sigurno nisu za to znali. Dobio bi on svoje da su ga uvrebal. Pružaju drugovi ruke, mljackaju slatko. Pero pita: - Koga ćete birati danas?

Oni sliježu ramenima, punih usta, i samo govore: - Vidjet ćemo, vidjet ćemo!

- Na odmoru me pričekajte dolje iza staje! – moli ih Pero, a ruke mu dršču i sav je kao izvan sebe. Jedva je dočekao da prođe sat. Na odmoru dvadeset đaka čeka Peri iza staje. Donio je omot iz dućana. Dijeli on: rogače, smokve, bombone. Oblizuju se đaci. Pršte bomboni pod željnim zubima, a sve se nekako skrivaju jer slute da nešto nije u redu. Ispituju oni Peru, odakle mu novac. – Iz Amerike, od strical!- laže on i na kraju pokazuje veliku ploču čokolade. Zablistаше pohlepno dječje oči i slina im procurila. Ali tad zazvoni zvono.

U podne reče učitelj: - Djeco! Popodne će biti izbor. Jeste li razmislili? Ali ne smije biti nagovaranja! Svaki po svom uvjerenju. Kod nekih odraslih ima rđavih način, podmićivanja i prinuđivanja, ali vi još jamačno niste pokvareni, ne vjerujem da toga već kod vas ima. Jeste li se odlučili za koga?

– Jesmo! Jesmo! – viču đaci.

– Nije još potrebno da znam. Nije potrebno – brani se učitelj. – Tajno ćete birati!...

– Peru ćemo izabrati! – stade opet vika razredom.

– Sram vas bilo! – viknu Ljuban. – Još jučer ste bili svi za to da izaberemo Dragu za domaćicu, a ako ne nju, onda Stanka za domaćina. Ala se brzo mijenjate, kao vjetar! Pripazite, Pero vas je podmitio slatkišima!

– Ne! Ne! Ljubana ćemo, Ljubana! – zavikaše opet đaci.

Nasmijao se učitelj neodlučnosti svojih đaka i otišao. Oko Pere se okupilo opet mnogo đaka. Nadaju se da će dobiti komadić slatke čokolade.

– Nemam je! Izgubio sam je! – brani se Pero. Ne vjeruju đaci, pa ga opipavaju. Prevrću mu torbu i džepove. Raskopčavaju mu košulju. Pa onda, kad nisu vidjeli ništa, počeli su ga škakljati i potezati za naježenu kosu. Štipkaju ga sa svih strana. Jedan mu je napisao na leđima kredom: „Domaćin“. Iz početka se i Pero smijao, ali onda morao rukama braniti. Udarao je oko sebe, dok je mogao jer je Milan našao komad uzice i čvrsto mu odostrag svezao ruke. Donešoše metlu i utaknuše mu je ispod mišice pa svi stadoše ispred njega i viknuše: - Živjela naša bogata domaćica! Živjela Amerika!

U toj najvećoj galami pomoli se Ljuban u razredu. Saletješe ga đaci: - Ljubane! Presudi ti! Da l' da odvežemo Peru smokvara i Peru čokoladara?
A kad Ljuban klimnu, odvezaše Peru i zapjevaše:

U našeg domaćina Zlatna muha na duvaru!

Draga se opet u dvorištu stalno nešto dogovarala s djevojčicama. Onda su sve druge otrčale u razred, a Draga je ostala na bunaru da se napije vode. Ljuban je skočio po drva u štagalj kad nabasa na Dragu kako se muči i ne može izvući težak drveni čabar s vodom.

– Pusti! Ja ću ti izvući! – veli on Dragi i uhvati za kotač. Kotač se okretao brzo, a kad je čabar skočio gore, opazi Ljuban da Drage nema. Zamisli se začas. Onda pljučne u stranu. Skoči po naramak drva. Zgrabi lončić svježe vode i odnese u razred. Najprije stavi vodu na klupu pred Dragu, a onda odnese drva k peći.

– Hihih, gle ti Ljubana, kako je uslužan momčić! – nasmijaše se djevojčice. A Draga gurnu lončić pun vode. Nastade čitava bara na podu.

– Tužit ću te učitelju!- skoči Pero

– Koga? Dragu?

– Ne. Ljubana!

– Pa nije on prolio!

– Ipak je on kriv!

– On? Nije istina!

– Jest! Nije! Jest! Nije! Bum! Pljus! Kao! Uh! Udri! Ne daj se! K meni! U pomoć! Bum! Bum!!!

Sav se razred zaratio, i ne znaš tko koga udara. Koliko đaka, toliko stranaka! Tresu se prozori. Vika i plač drmaju razredom. Zvono se utiša. Kad se smiriše na svojim mjestima, ala su lijepo izgledali dječaci! Crveni, izbijeni, izgrebeni do krvi, poderana odijela, prorijeđene kose, istegnutih ušesa! A Ljuban? On je već našao neku krpu i briše vodu s poda. Tako ih nađe učitelj i reče: - Čini se, izborna borba je bila žestoka! Zagrajaše đaci i stadoše pričati učitelju o svemu što se dogodilo. Najviše o Peri. Kako je donio odnekud preko trideset dinara. Nakupovao pol dućana pa dijelio i mitio. Ploču je čokolade imao! Čovječe, toliko komad u ovoj krizi! I nestala ploča nekamo! Ta zar ju je pojeo? Pa odakle mu novac? Ne znaju. Veli Pero, poslao mu dolar neki stric iz Amerike. Za žvakanje. Kako ne bi! Baš u Americi stričevima pečeni golubovi lete u usta! I sve takve stvari.

– Mir, djeco, ta oglušit ću od te buke, a ništa ne razumijem! – viknu učitelj smješ-kajući se. Ali mu se za trenutak smrači lice, kad je čuo tužbe o podmićivanju. Dogovorio se s đacima. Svaki dobiva komadić papira i piše tajno, da nitko ne vidi, ime i prezime onoga koga želi za domaćina. Obavio se taj povijesni izbor. Nestrpljivo prebrojiše glasove: Prvi put je to ovako izgledalo: Ljuban je dobio dvanaest glasova. Za Dragu je glasalo šest. Imao je i Stanko pet, neki drugi po dva ili tri, a i Pero je dobio po jedan glas. Bilo je ispisano ružnim rukopisom, kao da su se slova iskrivila od neke bolesti ili da su pijana, točno ovako:

Ja glasujem Za peru Kladarca?

Nezgoda. Učitelj se opet stane dogovarati s đacima. Nijedan od njih nema većinu glasova. Sad će birati između ovo dvoje, koje će imati više glasova: Ljuban ili Draga. Đaci se ponovo nagnuše, griskajući olovke i pritiskujući ih čvrsto na papir ispisivahu imena. Kadli se naglo diže Nikola: - Peri Kladarcu je zlo!

- Idite obojica na zrak! - kaže učitelj. Đaci svi podigoše glave i prestadoše pisati promatrajući Peru. Blijed je kao stijena i tetura k vratima, kao da će pasti. Učitelj mu je pomogao izaći pa se onda vratio. Začas se vratio i Nikola. Još s vrata veli: - Hu!! Pero povraća sve samu čokoladu!

- Jadni Pero, kad je izgubio povjerenje u drugove i nadu u uspjeh, u očajanju sam je smazao čitavu ploču.

- Pffuuui! - gizzdavo s dva prstića stisnule nosiće one djevojčice, koje su maločas dobile od Pere po komadić čokolade. Glasanje još nije svršeno. Ljuban je blijed i ozbiljan. Piše:

Ja glasujem za Dragu

Predani su svi papirići. Slaže učitelj dvije hrpe na stolu. Jedna je viša, druga niža. Svi su u razredu uzbuđeni. Jedva dišu, oči raširene. Učitelj proglašuje: - Izabrali ste za domaćina - Ljubana!

- Haj, haj! Ihahaj! Živio!!- kliktahu najviše dječaci. Uto se naglo otvoriše vrata. Ulazi Pero, blijed i satrven. - Ja nisam glasao!- protivi se on.

- Pa, za koga bi, Pero? - pitaju ga đaci. - Glasaj javno!

- Za Dragu - veli on. Đaci udariše u smijeh.

- Pa čestitamo Dragi! - rugaju se. Ali sad se umiješa i učitelj. - Ne treba počinjati svoju slobodu time da peckate i da se rugate. Imamo sad riješiti važna pitanja. Kako da nazovemo zadrugu? - pita on. Đaci se zagledaše i za nekoliko trenutaka rekoše svi kao u jedan glas: - Ljubanovac!! Ljubanovac!! Ljuban nam je domaćin! Ljubana smo izabrali!! Ljubanovac!!

- Pero sjede u klupu kao pokošen. Više mrtav nego živ. I strašno razočaran. Eto, veli, pa imaj povjerenja u ljude!

- To veće poslali su roditelji Ljubana u dućan, da kupi kvasac za kolač. Sutra je nedjelja. Kad se vraćao iz dućana, prođe pokraj Dragine kuće. Ljubanov otac razgovara s Draginim ocem na tarabama. Tuži se jedan drugome, kako je došlo teško vrijeme. - Sve što mi seljaci prodajemo, jeftino je dozlaboga, a ono što moramo kupiti, skupo je da ne možemo nasmagati.

-

- Jest, tako je, radimo cijelu godinu, radimo, a na kraju jedva koji dinar, još ostajemo i dužni za porez.

- Vrtjeli su glavom u znak čuđenja i neshvaćanja. Dragin otac spazi Ljubana, Dovikne mu:

- Čuo ja, Ljubane, da si stekao neku veliku čast u školi! E, lijepo, lijepo! Velim ja uvijek, bit ćeš ti moj zet! Smiju se susjedi, a Ljuban i ne čuje ništa. Zakreće u sokak. Nije mu baš lako pri duši. Sad dolazi Perina kuća, a zna on Peru. I zaista, u tren oka izletje velik strašan pas iz Perina dvorišta.

- Drž ga! Asa!! Asa!!! - to Pero hucka svog divljeg psa na Ljubana. Vrisnu

Ljuban u prvi mah. Dah mu se presiječe i zatetura malo. Ali se dosjeti. Naglo se sagnu po grudu zemlje. Udari njome psa posred gubice. Zacvili pas i pobježe natrag u dvorište podvijena repa. I tek što je Ljuban malo oživio od straha, kadli začuje za sobom neko tabananje. To bježi Pero s velikim kamenom u ruci. Zamahnju na Ljubana.

– Jaoj! Majo moja!!!- vrisnu Ljuban. Klecnu na zemlju. Kamen mu preletje preko glave. Onda u Ljubanu zavre. Sav dršće. Zubi cvokoću. Stisnuo ih je i potrčao za Perom. Sustiže ga i pograbi za vrat. Baci ga preko jarka i pritisnu uz tarabe. Škrkutne zubima i zavitla stisnutom pesnicom iznad Pere. Ali – ne udari ga. Spusti ruku i reče sabrano: - Neću te tući. Nije to osveta. Nego ću sve ispričati na dogovoru zadruga, pa neka svi sude. I već je Ljuban pustio Peru iz šaka, kadli ovaj zacvili kao da ga netko kolje. Čuje to Perin otac pa izletio na put i stao vikati. Prijeti Ljubanu:

– Zar te tako učitelj uči u školi!? Ti premudri Ognjanoviću! Doći ćeš ti meni u šake! Perina ga mati umiruje: - Ta nemoj se miješati u dječje stvari. Bit će da ni naš Pero nije nevino jagnje. Ljuban je s prezirom pogledao Peru koji se podmuklo cerekao.

– Nisam te htio tući, čini se, trebalo je! – doviknu Ljuban.

NE PRIMAMO VILENJAKE

Prema nastavnoj pripremi Danire Ivanušić

Uzrast: 7. i 8. razred osnovne škole, 1.–4. razred srednje škole

Trajanje: 1 školski sat

Ključni pojmovi: korupcija u zdravstvenom sustavu, ravnopravnost, vrijednosti demokratskog društva, odgovornost, moralno ponašanje

Učenici će:

- prepoznati korupciju u zdravstvenom sustavu
- shvatiti posljedice koruptivnog ponašanja
- razlikovati moralno od nemoralnog ponašanja
- prepoznati utjecaj korupcije na svakodnevni život
- prepoznati važnost društvenih vrijednosti

Potrebni materijali: ploča, kreda, papiri, olovke, radni listić

Tijek aktivnosti:

Započnite sat pitanjem učenicima koje osobine cijene kod ljudi i u kakvom bi društvu voljeli živjeti. Zapišite na ploču pojam DRUŠTVENE VRIJEDNOSTI. Zamolite učenike da u tri minute zapišu u svoje bilježnice one koje smatraju važnima. Nakon toga na ploči izradite razrednu oluju ideja zapisujući primjere koje će učenici navoditi.

Nadovežite se na neke od društvenih vrijednosti koje su učenici naveli (npr. poštenje, pravednost, moralnost...) te ih uputite na činjenicu da korupcija ugrožava razne društvene vrijednosti, demokraciju, ljudska prava i socijalnu pravednost. Skrenite im pozornost na činjenicu da korupcija potiče sebičnost, nepovjerenje u institucije, utječe na smanjenje mogućnosti za obrazovanje i napredovanje, dovodi do otuđivanja pojedinca i marginalizaciju siromašnih.

Prije nego što im podijelite ulomak priče s radnog listića te ih potaknite na razmišljanje o njihovoj budućnosti pitanjima: *Kako korupcija može utjecati na vas kao učenike, ali i kao građane Hrvatske? Može li utjecati na vašu budućnost?*

Podijelite im ulomak priče te nakon što pročitaju napišite na ploču pitanje: *Smatrate li opisani čin moralnim i poželjnim načinom ponašanja?*

Neka svaki učenik napiše na komad papira DA ili NE. Nakon toga neka se s obzirom na odabrani odgovor podjele u dvije grupe (DA ili NE) te neka svaka strana u pet minuta na veliki komad papira napiše svoje argumente za svoje stajalište.

Zatim neka po jedna osoba iz obje grupe predstavi njihove argumente. Prije diskusije naglasite učenicima da u svakom trenutku mogu prijeći na drugu stranu ako ih je ona uspjela uvjeriti svojim argumentima. Potaknite raspravu u kojoj svi mogu sudjelovati iznoseći svoje argumente, pobijajući tuđe ili tražiti pojašnjenje.

Možete pomoći dodatnim pitanjima: *Bismo li svi trebali imati jednaka prava i mogućnosti za liječenje?, Što se događa ako je zdravstveni sustav korumpiran?, Tko ima prednost pri liječenju?, Koje su posljedice toga?, Imaju li u korumpiranom sustavu bogati i siromašni jednake mogućnosti?, Bi li u demokratskom sustavu svi trebali imati jednaka prava i mogućnosti?*

Nakon diskusije svi se vraćaju na svoja mjesta. Potaknite zajedničku oluju ideja pitanjima: *Biste li voljeli da o životu vaših bližnjih odlučuje novac?, Kako bi se mogla spriječiti korupcija u zdravstvu?, Kakvo biste društvo željeli izgraditi?*

RADNI LISTIĆ

Fado za bolnicu na kraju grada

Šalković, H. (2013.) Ne primamo vilenjake, Naklada Ljevak:
Zagreb (141-152 str.)

Šef je pozorno slušao njegovo izlaganje. Bio je to stari lisac premazan svim strukovnim mastima ikad proizvedenim i smireno je vagao izgleda za uspjeh operacije.

- Jesi li siguran?.
- Apsolutno - potvrdi on.
- Vjeruješ svojim izvorima?
- Bezrezervno.
- Znači, taj je doktor jedan pravi, korumpirani gad?
- Točno, uzlet na listi čekanja stoji od pet do deset tisuća eura, ovisi na koju je nogu taj dan ustao.

Znao je da će sada priču još jednom češljati od samog početka. Šef je bio takav, temeljit i oprezan, shvatio je to u ovih pet godina kriminalističke karijere.

- I, kako to misliš izvesti?
- Provjerenim metodama, šefe.
- Da čujem.
- Pronaći ćemo pacijenta koji je na dnu liste čekanja za operaciju. Onda ćemo označiti novčanice i poslati ga na Rebro. Dat će mito doktoru, ovaj će prihvatiti, nakon toga mi stupamo na scenu, privodimo ga i slučaj je riješen.
- A kako ćete pronaći pacijenta?
- Već smo ga pronašli, to je jedan stariji gospodin s Trešnjevke. Treba mu zamjena mitralne valvule, što prije, u prilično je lošem stanju.
- A kada bi redovnim putem došao na red?
- Za kakvih godinu dana...nema šanse da izdrži toliko.
- Pa kada je tako bolestan, kako misliš da će moći odnijeti mito...kako misliš da je u stanju pregovarati?
- Neće on, gospodine, napraviti će to njegova kćerka.
- Je li? A kako znaš da će htjeti?
- Već sam razgovarao s njom.
- Znači, dobro si se pripremio - osmjehne mu se. On ništa ne kaže, niti pomakne mišića lica.
- Tebi je jako stalo do ovoga? - upita ga šef.
- Je...
- Znam za tvog oca i za slučaj s doktorima.
- Ništa nije rekao.
- Koliko je već prošlo, dvije godine?
- Tri, šefe.

- Znači, sve što trebaš je moje zeleno svjetlo?
- Tako je.
- Pa imaš ga, Klariću. Sretno!

Tog je jutro rano ustala. Raščesljavala je kosu ispred ogledala, zatim stavila šmin-ku i navukla hlače i košulju. Sa zvučnika se prelijevao zvuk fada. Primakne se kutiji i isključi muziku. Bila je previše nervozna, čak i za stvari koje su joj inače pomagale da preživi. Krenula je prema tatinoj sobi, ali on je već bio budan. Popio je tablete, skuhao kavu, i sada je sjedio za kuhinjskim stolom i preko komadića tosta premazivao tanki sloj maslaca.

- Već si ustala...dobro jutro, sine.
- Bok, tata. Kako si danas?
- Kao i svakog dana - odmahne on rukom. - Mora se od nečeg umrijeti.
- Tata, nemoj tako.

On je pogleda toplim očima, pa kaže:

- Sine, zaista to ne moraš raditi. Zaista se ne moraš dovoditi u takve nezgodne situacije, nije toga vrijedno... ništa nije toga vrijedno.
- Vrijedno je, tata, to mi je najvrijednije na svijetu, ne mogu još i tebe izgubiti.
- Vrijeme mi je...
- Tata... imaš šezdeset i dvije godine, nije ti vrijeme.
- Ali...
- Tata... - prekine ga ona.

U tom trenu joj zazvoni mobitel. Bio je to inspektor Klarić.

- Čekam Vas ispred zgrade, crni Audi, ne možete promašiti.
- Silazim za minutu.

Ustala je, zaobišla stol i poljubila bolesnog starca u čelo.

- Zaista ne moraš...

Stavila mu je prst na usne, nasmiješila mu se, još ga jednom poljubila i izašla iz stana.

- Ako se slažete, mogli bismo popiti piće u onom kafiću preko puta bolnice. Do doktora se ionako ne može prije jutarnje vizite.
- U redu - kimne ona.

Sjedili su pokraj velikog stakla koje je gledalo na ulicu. Stolci su bili mekani i udobni, ali oboje su se nervozno meškoliili. Bio je to veliki dan za oboje.

- Možemo li sada proći čitav scenarij? - upita je inspektor.
- Može.

Značajno se nakašljao. Sada je došlo vrijeme da on zauzme oprezan gard, kako ga je naučio šef.

- Znači, ulazite u odjel kirurgije.
- Tako je - potvrdi ona.
- Tražite sestru Matildu.
- Točno.
- Njoj kažete kao trebate doktora i kako biste s njime voljeli popričati o mogućnostima napredovanja.
- Dobro.
- A zašto tako kažete?

- Zato što je to šifra koju nam je otkrio informator iznutra.
- Bravo - potvrdi on.

Ona lagano preokrene očima. Imala je trideset godina i nije joj se sviđalo da je se tretira kao da ima deset.

- Doktor će vas primiti u svojoj kancelariji - neumoljivo nastavi Klarić.
- Točno.
- Onda mu kažete da vas zanima kako se može napredovati u postupku. On će vjerojatno pitati koliko vam je puta stalo da napredujete. Vi odgovorite...
- Ja odgovorim pet tisuća puta - prekine ga ona.

Već su treći puta u ova dva dana od kada su se upoznali prolazili ovaj scenarij i znala ga je napamet.

- Dobro... - reče Klarić. – Doktor se onda složi s ponudom ili se pak ne složi. Za svaki slučaj, evo vam tri kuverte. U jednoj je pet tisuća eura, a u druge dvije kuverte još po dvije tisuće. Sve su novčanice označene.

Pruži joj kuverte i ona ih gurne u torbu.

- Zatim?
- Zatim mu kažem ime i prezime mogeg oca i on brzinski dogovara termin operacije već za ovaj tjedan.
- I onda?
- Onda izlazim iz bolnice, vi ulazite i hapsite ga.
- Bravo! Konobar, može još dva pića molim, sve isto - pozove on momka.

Kafić se punio ljudima. Većina je u rukama držala papirnate vrećice s voćem i svežnjeve novina. Bližilo se vrijeme posjeta i brižni su rođaci ispijali posljednje kave prije negoli izvrše invaziju na bolnicu Rebro.

- Hvala vam što ovo radite - osmjehne joj se Klarić. - Mora da i vas izluđuje ovaj truli korupcijski sustav. (...)

Mrzila je bolnice. Mrzila ih i bojala ih se. Koračala je hladnim pločama do masivnih staklenih vrata iznad kojih je pisalo *kirurgija*. Duboko uzdahne i uđe unutra. Zaustavi sestru i upita je.

- Oprostite, znate li gdje je sestra Matilda?
- Ja sam sestra Matilda.

Bingo, iz prve.

- Željela bih razgovarati s doktorom...o napredovanju.

Sestra je odvede do uske dugačke sobe na dnu hodnika, kaže joj da sjedne i pričeka. Uskoro se na vratima pojavi doktor.

- Vi ste...

Ona mu pruži ruku i predstavi se. Zatvorio je vrata za sobom i sjeo preko puta nje. Iznad kozje bradice smjestio se šiljati nos na koji je zataknuo naočale jeftinog okvira. Vidjela mu je pohlepu u očima. Bila je mlada žena, ali ju je život naučio da ljude dobro procjenjuje po očima.

- Recite, kako vam mogu pomoći?- upita je doktor.
- Željela bih s vama razgovarati o mogućnosti napredovanja u službi - ispalila ona u dahu. Čitave je noći u mislima izgovarala ovu sudbonosnu rečenicu, prebacivala je s polutke na polutku, vagala njezinu težinu i sada, nakon što ju je konačno izgovorila, osjeti olakšanje.
- A koliko vam je stalo do napredovanja? – on upita tihim glasom.
- Jako doktore, kao do...kao do Portugala i nazad, a to je barem pet tisuća kilometara.
- Stvarno...
- Da, stvarno - kaže ona, izvadi kuvertu iz torbe i stavi je na stol. On dohvati svežanj, na brzinu izbroji novčanice i strpa ih u ladicu.
- O čemu je riječ?- upita.
- Mitralna valvula.
- Čija?
- Moga oca.
- Kada je na redu za operaciju?
- Za godinu dana.
- No dobro, kada vam je toliko stalo do napredovanja, mislim da operaciju možemo zakazati...čekajte... Izvadi blok i počne provjeravati raspored termina.
- U petak.
- U redu.
- Dajte mi podatke o pacijentu.

Ona mu kaže tatino ime i godinu rođenja.

- Dobro - kimne on glavom. - Recite mu da bude tu u četvrtak navečer. Neka ne jede tešku hranu. Zapravo, najbolje je da dođe natašte.
- Reći ću mu.

Vrtjelo joj se u glavi kada je izlazila iz bolnice. Bilo joj je mučno. Zastane, nasloni se na bolnički zid, predahne na trenutak, a onda krene prema kafiću gdje ju je Klarić čekao u niskom startu.

- Ništa od toga - kaže ona i sjedne preko puta njega.
- Kako to mislite?!
- Ništa od svega, imali ste pogrešnu informaciju, vaš vas je unutarnji izvor dobro preveslao.
- Nemoguće!
- Moguće je. Napravila sam sve kako ste rekli, a on me s gnušanjem izbacio iz kancelarije.
- Nije moguće, nije moguće! Mora da ste se odali, mora da ste negdje pogriješili?
- Nigdje nisam pogriješila, izvolite nazad vaš označeni novac. Vрати mu sve tri kuverte.
- Isuse Bože, Isuse! - ponavljao je on.
- Molim vas, odvezite me kući.

Tata je sjedio za kuhinjskim stolom, okrenut prema prozoru. Prenuo se kada je čuo otključavanje vrata. Ona mu priđe, zagrli ga i nježno poljubi.

– Sve će biti u redu, tata...

– Kako to misliš...

– Sve će biti u redu, u četvrtak moraš biti u bolnici, operacija je u petak ujutro.

– Sine...

Ona ga još jednom zagrli i šapne mu na uho:

– Sve će biti u redu, tata.

MEĐUNARODNI DAN BORBE PROTIV KORUPCIJE

Prema nastavnoj pripremi Danire Ivanušić

Uzrast: 7. –8. razred osnovne škole, 1. –4. razred srednje škole

Trajanje: 2 školska sata

Prijedlog: nastavnu jedinicu moguće je održati u sklopu blok sata likovnog odgoja

Ključni pojmovi: međunarodni dan borbe protiv korupcije, suzbijanje korupcije u društvu, institucije koje se bore protiv korupcije, uloga medija i javnih kampanja u borbi protiv korupcije

Učenici će:

- shvatiti važnost borbe protiv korupcije
- upoznati se s ulogom institucija i udruga civilnog društva koje se bore protiv korupcije
- shvatiti važnost javnih kampanja za edukaciju građana
- osvijestiti načine na koje se i sami mogu uključiti u borbu protiv korupcije

Potrebni materijali: računalo s pristupom internetu, projektor, A3 papiri, pribor za pisanje i crtanje

Tijek aktivnosti: Upoznajte učenike s temom sata: kampanje i borba protiv korupcije. Objasnite učenicima kako postoji niz institucija i organizacija koje se bave suzbijanjem korupcije i u tu svrhu provode razne kampanje. Zatim uz pomoć računala i projektoru prikažite videouratke koji su osvojili prva tri mjesta kao najuspješniji spotovi u borbi protiv korupcije. (*Videospotovi nalaze se na sljedećoj mrežnoj stranici:* <http://www.mprh.hr/spot-ministarstva-pravosuda-rh-osvojio-drugo-mjest>)

Nakon gledanja videospotova započnite raspravu pitanjima: *Tko su sudionici priče?, Koje ste primjere korupcije primijetili?, Zašto su baš ovi spotovi zaslužili nagrade?, Zašto su važne takve kampanje u medijima?, Na koje se još načine može upoznati građane i educirati ih o problemu korupcije?*

Nakon kratke rasprave o pitanjima objasnite im važnost podizanja svijesti o štetnosti korupcije. Naglasite im važnost civilnog društva u informiranju građanstva o problemu korupcije. Navedite im na koje sve načine djeluju organizacije civilnog

društva poput medijskih kampanja, javnih rasprava, tiskanja informativnih materijala, informacija na mrežnim stranicama, edukacije građana te raznih radionice i seminara. Zatim ih podijelite u četiri skupine. Objasnite im kako se 9. prosinca obilježava Međunarodni dan borbe protiv korupcije, te će svaka skupina imati zadatak na tu temu. Neka svaka skupina odabere po dva učenika koji će predstaviti rad skupine ostatku razreda. Za izlaganje je predviđeno najviše pet minuta.

Preporuka: na radnom listiću nalaze se četiri prijedloga za rad u skupinama te je moguće svim grupama zadati isti zadatak po vašem izboru.

S obzirom na to da se 9. prosinca obilježava Međunarodni dan borbe protiv korupcije, plakate i radove možete izložiti u razredu ili prostoru škole.

RADNI LISTIĆ

Zadaci za rad u skupinama:

Tema 1: Izradite plakat na temu borbe protiv korupcije. Na kojim biste mjestima u gradu postavili plakate? Obrazložite svoj odgovor.

Tema 2: Osmislite reklamne poruke za kampanju borbe protiv korupcije. Neka sadrže i sliku i tekst. Na koje biste skupine ljudi najviše usmjerili svoje poruke? (političari, mladi...)

Tema 3: Zaposleni ste u izdavačkoj kući koja se sprema tiskati priručnik o borbi protiv korupcije. Koja bi poglavlja sadržavao priručnik? Ilustrirajte naslovnice priručnika.

Tema 4: Upravo ste osnovali udругu koja za cilj ima upoznavanje osnovnoškolaca i srednjoškolaca s fenomenom korupcije. Razmislite na koji bi način vaša udругa mogla predstaviti svoj rad zajednici. Koje biste ime dali svojoj udruzi? Osmislite profil udruge na nekoj od društvenih mreža (kakve bi vijesti udругa objavljivala, kakva događanja bi organizirala...)

ŠTO JE TO KORUPCIJA?

Prema nastavnoj pripremi Fani Perun, Osnovna škola Ivan Duknović, Marina

Uzrast: 5.–8. razred osnovne škole

Trajanje: 1 školski sat

Ključni pojmovi: korupcija, oblici korupcije

Učenici će:

- moći definirati korupciju
- prepoznati neke oblike korupcije
- osvijestiti prisutnost korupcije u svim slojevima društva
- razvijati kritički odnos prema korupciji

Potrebni materijali: tri radna listića, pribor za pisanje, ploča, kreda

Tijek aktivnosti: Ne početku sata zapišite na ploču riječ KORUPCIJA te olujom ideja provjerite što učenici znaju o njoj. Nakon toga iza riječi korupcija nadopišite pomoćni glagol JE te neka učenici prepisuju početak rečenice u svoje bilježnice i dovrše je. Po završetku neka pročitaju svoja objašnjenja.

Podijelite učenike u manje skupine i zapišite na ploču izmiješanu definiciju korupcije i recite im da je poslože te provjerite (**Definicija: Korupcija je zloupotreba javnih ili službenih ovlasti s ciljem ostvarivanja osobnih probitaka**).

Nakon toga podijelite učenicima upitnik koji će rješavati. Po ispunjavanju upitnika objasnite i raspravite s učenicima bit korupcije, njene razloge i posljedice. Zatim učenicima podijelite listić s oblicima korupcije te ga zajednički prokomentirajte.

Po završetku učenicima podijelite osmosmjerku.

Prijedlog: od preostalih riječi u osmosmjerki te na temelju onoga što su naučili učenici za domaću zadaću mogu napisati kraći sastavak o korupciji.

RADNI LISTIĆ

1. Upitnik

Što misliš?

1. Ima li u Hrvatskoj korupcije?
2. Ima li korupcije među učenicima/učiteljima?
3. Kome korupcija šteti?
4. Što možemo poduzeti protiv korupcije?

2. Oblici korupcije:

davanje ili primanje mita (nuđenje/traženje)

5. pronevjera javnih sredstava
6. nezakonito bogaćenje
7. neovlaštena uporaba povjerljivih državnih informacija
8. zlouporaba utjecaja i njegovo korištenje za osobne prohibitke
9. izborne prijevare i uplitanje u izborni postupak i/ili rezultate
10. davanje ili širenje informacija s ciljem stvaranja pogrešnih zaključaka u istrazi
11. ometanje ili uplitanje u ovrhu
12. kažnjavanje osoba koje pružaju informacije o neprikladnom ponašanju javnih službenika
13. kršenje ugovornih obveza
14. nanošenje štete javnoj službi

3. Osmosmjerk:

ANTIKORUPCIJSKA OSMOSMJERKA

A	Ž	U	R	N	O	S	T	B	I	T	K	A
Z	N	A	N	O	S	T	L	O	P	O	V	I
T	O	T	A	L	I	T	A	R	N	O	S	T
N	E	M	I	R	I	Z	A	B	R	A	V	E
O	P	A	S	K	A	J	N	A	Č	I	N	K
N	I	Z	A	K	O	N	N	A	C	R	N	O
A	V	I	I	Z	G	R	D	I	T	I	M	R
D	A	T	D	O	N	Ž	U	I	T	I	B	U
V	R	O	B	Z	I	O	D	P	T	S	R	P
A	S	P	A	V	A	M	K	O	C	R	V	C
R	B	E	Z	G	R	A	Đ	A	N	I	N	I
P	O	N	O	S	I	K	R	I	Z	A	J	J
D	E	M	O	K	R	A	C	I	J	A	Z	A

Pronađi sljedeće riječi:

ANTIKORUPCIJA, BORBA, GRAĐANIN, IZBOR, KORUPCIJA, MITO, NEPOTIZAM, PRAVDA, ZAKON, ZVIŽDAČ

KORUPCIJA U ŠKOLI I RAZREDU

Prema nastavnoj pripremi Dubravke Karakaš, Đurđice Ležaić i Andreje Ptiček, Osnovna škola Sesvete, Zagreb

Uzrast: 5.–8. razred osnovne škole

Trajanje: 1 školski sat

Ključni pojmovi: korupcija, posljedice i borba protiv korupcije

Učenici će:

- moći definirati pojam korupcije
- prepoznati korupciju u školi i u svakodnevnom životu
- argumentirati negativne posljedice korupcije
- moći predložiti postupke kojima bi se smanjila korupcija

Potrebni materijali: radni listići, pribor za pisanje, kreda, ploča

Tijek aktivnosti: Na početku sata napišite na ploču pojam KORUPCIJA. Potaknite oluju ideja te zapisujte asocijacije učenika na pojam korupcije na ploču.

Podijelite učenike u četiri skupine te im dajte radne listiće s pričom. Neka u grupi pročitaju priču te odgovore na postavljena pitanja. Kada završe, pročitajte priče na glas kako bi svi učenici čuli obje priče te neka po jedan predstavnik svake grupe izloži njihove odgovore.

Zatim potaknite učenike na uključivanje u raspravu izlaganjem vlastitih mišljenja. Najbolje argumente možete zapisivati na ploču te ih na kraju rasprave pročitajte kao zaključak.

RADNI LISTIĆ

PRIČA 1.

AH, TI DJEČACI

Dječaci iz 6.b razreda su dobri prijatelji. U društvu ih je sedmero. Janko, Marko i Ilija – odlični i vrlo dobri učenici. Za razliku od njih Ivan, Tin, Ljubo, Mario i Antonijo jedva prolaze razred i spremni su na nestašluke.

Iako su međusobno toliko različiti, svi dječaci provode odmore u školi zajedno, zajedno idu iz škole ili u školu. Imaju zajedničke tajne i razgovore. Jednog dana Ljubi padne napamet suluda ideja. Matei iz 6.a će oteti mobitel, ali će ga vratiti idući dan. Zakleli su se na šutnju, iako je Janko protestirao i pokušao ih odvratiti od ove ideje. Kako nije uspio, nije htio da ga smatraju izdajicom, pa se obavezao na šutnju. Sumnjičavi su bili i ostali dječaci, ali su pristali. Nakon zadnjeg sata, dečki su Mateu dočekali na ulazu u njenu ulicu, prvo su je izazivali, zatim joj uzeli mobitel, zaprijetili da ako ih izda da će nastradati, te su pobjegli. Matea je uplakana stigla kući i roditeljima rekla koji dječaci su joj uzeli mobitel. Sljedeći dan su svi bili pozvani na razgovor kod pedagoginje, zajedno s roditeljima. Nakon toga Matei su vratili mobitel. Ali tu priča nije bila gotova jer je Razredno vijeće trebalo donijeti odluku o izricanju pedagoške mjere za dječake. Dakle, odlukom RV-a Janko, Marko, Ilija su dobili opomenu, a Ivan, Tin, Ljubo i Antonijo strogi ukor. Obrazloženje je bilo da su dječaci s opomenom uzorni učenici, a dječaci koji su dobili strogi ukor imaju loš uspjeh u školi i često ometaju nastavu.

- a. Da li je pravedno izrečena pedagoška mjera za sve dječake? Obrazloži
- b. Smatraš li da je ovo izricanje pedagoške mjere korupcija? Obrazloži
- c. Navedi neki primjer korupcije za koji si čuo u svojoj okolini.
- d. Zašto je korupcija negativna pojava u našem društvu?
- e. Nabroji nekoliko načina borbe protiv korupcije.

PRIČA 2.

IZBORI

Početak je školske godine i razrednica 5.c je najavila da će na sljedećem satu razrednika birati razredno rukovodstvo. Objasnila im je da će učenici sami predložiti pet kandidata za predsjednika razreda, a zatim će tajno glasovati za jednog od njih. Učenici su imali pet dana vremena dobro razmisliti o kandidatima. Marija je bila predsjednik prošle godine i želi biti opet, ali ima osjećaj da bez malog poticaja neće biti predložena ove godine. Zato je krenula u akciju. Istresla je svoju uštedevinu iz kasice, kupila je slatkiša i dijelila za vrijeme odmora svojim prijateljicama, ali pri tome navodeći kako bi silno željela opet biti predsjednik razreda. Malo veći zalogaj bili su dečki jer nisu „padali“ na slatkiše. Zato se sjetila da baš sada sakupljaju sličice nogometaša. Nažicala je od starijeg brata dupliće, a neke jako rijetke sličice uzela bez njegova znanja, a onda počela među dječacima mijenjati dupliće i poklanjati. Na satu razrednika Marija je bila jedini kandidat za predsjednika na veliko iznenađenje razrednice. Zato je zatražila od učenika da predlože barem još tri kandidata.

Predložili su Ivu, Karla i Stjepana. Tajnim glasovanjem pobijedila je Iva. Marija je bila silno razočarana i shvatila da se na ovaj način teško postiže cilj.

- a. Jesu li Marijini postupci oblik korupcije. Obrazloži!
- b. Koji bi bio bolji način za postizanje cilja koji je Marija stavila pred sebe?
- c. Misliš li da bi Marija pobijedila da je glasovanje bilo javno? Zašto?
- d. Zašto je korupcija negativna pojava u našem društvu?
- e. Nabroji nekoliko načina borbe protiv korupcije.

NI DA NI NE

Prema nastavnoj pripremi Dubravke Karakaš, Đurđice Lažaić i Andreje Ptiček, Osnovna škola Sesvete, Zagreb

Uzrast: 5. – 8. razred osnovne škole

Trajanje: 1 školski sat

Ključni pojmovi: prepisivanje, razlozi prepisivanja, posljedice prepisivanja

Učenici će:

- prepoznati korupciju u školi
- razaznati razloge i posljedice korupcije
- promicati nultu toleranciju prema svakom obliku korupcije

Potrebni materijali: radni listići, ploča, kreda, pribor za pisanje

Tijek aktivnosti: Na ploču napišite pitanje: *Je li varanje na testovima pogrešno?* Dajte učenicima minutu-dvije da promisle te da se opredijele, zatim neka se podijele u dvije skupine (da i ne) te zabilježite broj učenika u svakoj grupi. Zatim neka svaka grupa za sebe odgovori na pitanja s listića. Nakon pet minuta rada neka po jedan predstavnik svake grupe pročita odgovore.

Nakon toga potaknite grupnu raspravu pitanjima: *Kako profesori reagiraju na varanje na testovima?, Koliko ozbiljno shvaćate mjere koje profesori poduzimaju vezano uz varanje na testovima?, Mislite li da je varanje na ispitima štetno? Zašto?, Ako je štetno, biste li ga prijavili?*

Nakon toga im podijelite ili pročitajte priču s listića. Nakon čitanja priče potaknite novu raspravu pitanjima: *Bi li prijavo/la prijatelja prijateljicu ili ne?, Zašto?, Kako se osjećate u situaciji da vas netko prevari, npr. trgovac uzvratil manje novca ili vam na mobitelu uzmu više novca za pojedinu uslugu?, Ima li razlike između varanja općenito u životu i varanja na testu?, Zašto imamo potrebu varati?, Zašto ne želite prijavljivati varanje na ispitima?, Što ako dođete kao pacijent k doktoru koji je većinu ispita položio varanjem?*

Nakon toga im ponovno postavite pitanje s početka sata: *Je li varanje pogrešno?* te neka se ponovno podijele u dvije skupine (da i ne), ponovno prebrojite i zabilježite brojeve odgovora. Učenike koji su se predomislili zamolite da objasne razlog zašto su promijenili mišljenje.

RADNI LISTIĆ:

Pitanja:

1. Postoji li prepisivanje, varanje na testovima u našoj školi?
2. Koje se metode pritom koriste?
3. Čini li to većina učenika ili neki manji broj?
4. Što mislite kakav je stav većine učenika **o tome?**
5. Mislite li da je varanje na ispitima općeprihvaćeno?

Priča:

Srednja škola za koju si zainteresiran/a želi testirati svoje buduće učenike posebnim testom. Učeniku koji postigne najbolji rezultat škola će osigurati izravan upis, besplatne udžbenike za cijelo školovanje te stipendiju od 500 kn mjesečno. Izdali su svoju knjigu sa zadacima. Ti i tvoj prijatelj/prijateljica ste zainteresirani i za školu i za zanimljivu ponudu te se zajedno pripremate i učite. Tebi ide bez problema jer je gradivo relativno jednostavno. Prijatelj/ca ima malih teškoća, ali pomažeš mu/joj i zajedno napredujete. Došao je dan testiranja. Hrabrite se, počinjete pisati test. Ispočetka rješavaš test bez problema, zadovoljan/na si. Onda se zadaci kompliciraju i zapinješ. Razmišljaš, ali ne ide. Baciš pogled prema prijatelju/ici i vidiš da se on/ona služi šalabahterom i zadovoljno/a rješava test. Zbunjen/a si. Stalo ti je do prijatelja/ice, ali bi se rado upisao/la u tu školu i dobio/la tu stipendiju jer ti je mama ostala bez posla.

ŠTO JE KORUPCIJA

Prema nastavnoj pripremi Vanje Škrobica, Škola likovnih umjetnosti, Split

Uzrast: 5.–8. razred osnovne škole i 1. – 4. razred srednje škole

Trajanje: 1 školski sat

Ključni pojmovi: zviždač, korupcija, koruptivni proces, izbori, etičko povjerenstvo, presuda

Učenici će:

- osvijestiti moralne i pravne posljedice koruptivnog čina
- primijetiti da se korupcija ne događa samo u visokoj politici
- razumjeti upotrebu ucjenjivanja i davanja mita
- razumjeti ulogu straha u takvim procesima

Potrebni materijali: pribor za pisanje, papir

Tijek aktivnosti: Započnite sat podjelom učenika na razredno etičko povjerenstvo, zviždače te sudionike u koruptivnom procesu. Učenicima dajte vremena da međusobno rasprave što bi trebala biti njihova uloga, a članove skupine razrednog etičkog povjerenstva potaknite na kratku izradu etičkog kodeksa te im pritom objasnite svrhu i koncept etičkog kodeksa.

Pročitajte učenicima zadatak: izbori za predsjednika razreda. Objasnite im kako su predložena dva kandidata: A i B. Učenici koji predstavljaju kandidate A i B imaju pravo predstaviti svoj program te ujedno i lobirati za sebe (lobiranje nije kriminalno djelo). Osoba B i njezin stručni tim tajno koriste koruptivne metode (ucjene, prijetnje, iznude, laganje). Na izborima, recite učenicima, pobijedio je kandidat B.

Potaknite raspravu pitanjima: Što rade zviždači, razredno etičko povjerenstvo, sudionici u koruptivnom procesu? Kakva je presuda?

KORUPCIJA I NJEZINE POSljedICE

Prema nastavnoj pripremi Ivane Bandić i Romane Fabijanov, Srednja strukovna škola bana Josipa Jelačića, Sinj

Uzrast: 5.–8. razred osnovne škole i 1. – 4. razred srednje škole

Trajanje: 1 školski sat

Ključni pojmovi: korupcija, koruptivne radnje, nepotizam, trgovanje utjecajem, osobni interesi

Učenici će:

- definirati pojam korupcije
- razumjeti štetnost korupcije
- kritički misliti
- bolje komunicirati

Potrebni materijali: projektor, knjiga Ive Brešana „Hamlet u selu Mrduša Donja“, film Krste Papića „Hamlet u selu Mrduša Donja“

Tijek aktivnosti: Nastavnik/ica je s učenicima prethodni sat obrađivao/la obaveznu lekturu iz hrvatskog jezika Ivo Brešan: „Hamlet u selu Mrduša Donja“. Učenici su već upoznati s temom, fabulom, glavnim i sporednim likovima ove drame. U uvodu se ukratko prisjećaju i samostalno sintetiziraju kratak sadržaj.

Pedesetih godina prošlog stoljeća u izmišljenom selu Mrduša Donja održava se sastanak mjesnog odbora sela. Drug Mačak želi organizirati predstavu Hamleta u selu. Seoski momak Joco optužuje lokalnog političara Bukaru da je njegovom ocu namjestio zatvor zbog krađe iz zadružne blagajne. Bukara je zapravo utajio novac te uništio knjigu rashoda kako bi spriječio dokazivanje nevinosti Jocina oca.

Učenike usmjerite na likove drame poput Mate Bukare, Joce, učitelja te ih potaknite na iznošenje nekih njihovih osobina.

Kao daljnju motivaciju prikazite učenicima kratak isječak po izboru iz filma Krste Papića Hamlet u selu Mrduša Donja (*Film je moguće pronaći na:* <https://www.youtube.com/watch?v=Uble0hcXc0>).

Na primjeru odgledanog isječaka po izboru uvedite u razgovor temu odnosno pojam korupcije. Lik lokalnog korumpiranog i nemoralnog političara Mate Bukare iskoristite za uvođenje pojma korupcije i njezine definicije. Potaknite kraću raspravu pitanjima: Što je korupcija?, Koje sve koruptivne radnje postoje u društvu?

Nakon definiranja pojma korupcije raščlanite sve koruptivne radnje koje postoje, a za koje možda nismo ni sasvim svjesni da su loše i da predstavljaju korupciju i koje je od navedenih radnji počinio lik Bukare. Kojim se sve sredstvima služio da dođe do svojeg cilja? (Od utaje zadružnog novca, uništenja knjige rashoda koja bi dokazala nevinost Jocina oca do nepotizma i trgovine utjecajem.)

Navedite učenike na ogoljivanje mentaliteta primitivnog lokalnog političara koji je na vlasti da bi stekao osobnu korist, a ne da bi se brinuo o općoj dobrobiti. Istaknite ovaj lik kao oličenje grabežljivog mentaliteta koji razmišlja samo o osobnim interesima. Povucite paralelu između spremnosti na počinjenje koruptivnih radnji s jedne strane i uzaludne, ali stalne ljudske težnje za idealom pravde s druge strane.

Na temelju pročitano, viđenog i obrađenog materijala nastavnik navodi učenike na izravnu posljedicu koruptivnog ponašanja u djelu (smrt Jocina oca). Osvješčuje se učenicima koliko je ovakvo ponašanje štetno ne samo za društvo u cjelini, već i za svakog čovjeka ponaosob. Neka učenici nakon toga zapišu svoja razmišljanja i dojmove o posljedicama korupcije. Zamolite nekoliko učenika da pročitaju i iznesu ono što su napisali.

Uvedite u razgovor zadatak odnosno uvedite izmišljenu situaciju: Što bi bilo da je glavni korumpirani lik Bukare uhvaćen na vrijeme i zaustavljen u svojim namjerama, odnosno što bi bilo da je državni aparat djelovao? Neka učenici pokušaju zamisliti i izraziti se usmeno o tome *kakav bi tijekom radnja imala u tom slučaju? Koje bi posljedice korupcije bile uspješno spriječene?*

Nastavnik/ica ističe koliko je važno korupciju znati prepoznati, ali i prijaviti te koji sve mehanizmi za to postoje. Također ističe koliko i kako sve korupcija utječe na državu, ekonomiju, politiku, razvoj društva. Učenici usmeno navode druge primjere koji su im poznati iz našeg društva i svoje okoline, općine, grada, županije. Objedinite dobivene informacije i dojmove učenika te još jednom istaknite štetnost korupcije i koruptivnih radnji te važnost zaustavljanja takvih pojava u društvu.

PRIČAM TI PRIČU

Prema nastavnoj pripremi Dijane Dijanić, Poljoprivredna škola Zagreb

Uzrast: 1.–4. razred srednje škole

Trajanje: 1 školski sat

Ključni pojmovi: korupcija

Učenici će:

- znati što je korupcija
- prepoznati korupciju
- znati načine kako se možemo boriti protiv nje

Potrebni materijali: radni listić, pribor za pisanje

Tijek aktivnosti: Na ploču napišite pitanje: Što je korupcija? Pokrenite oluju ideja. Potom ih podijelite u tri grupe te svakoj grupi podijelite po jednu priču s radnog listića. Nakon što odgovore na pitanja neka svaka grupa predstavi svoje odgovore. Za kraj zaključite koga korupcija najviše pogađa te im objasnite kome se obratiti u slučaju da primijete korupciju.

RADNI LISTIĆ:

GRUPA A:

Marijana je odlična učenica, redovito uči, piše domaće zadaće. Priprema se za upis na Medicinski fakultet. Želi biti pedijatrica. Taj posao shvaća ozbiljno i priprema se za upis na fakultet jer zna da je konkurencija velika, a čula je i da postoje veze pa i da se plaća za upis. Ona to ne želi jer smatra da ako želi biti dobra liječnica, treba se upisati na fakultet svojim znanjem.

Loranda je odlična učenica, uči povremeno, zna se snaći na testovima i prilikom ispitivanja, nešto prepíše, a na početku svake godine uči kako bi je profesori zapamtili kao odličnu učenicu koja je marljiva i koja ne prepisuje pa veći dio školske godine provede na „staroj slavi“. Želi se upisati na Medicinski fakultet, čak i ako ne uspije s ocjenama i znanjem, iskoristit će vezu koju njezini imaju kako bi upala na faks. Ipak je liječnik ugledno zanimanje, može se dodatno zaraditi, a ljudi su spremni platiti za svoje zdravlje.

Kod koje liječnice bi želio/ željela ići? Zašto? Koje su moguće posljedice za pojedinca, obitelj, gospodarstvo, društvo ako poslove obavljaju ljudi koji ih ne znaju ili upisuju iz pogrešnih razloga?

Posljedice za pojedinca:

Posljedice za obitelj:

Posljedice za gospodarstvo:

Posljedice za društvo:

GRUPA B:

Krešo želi biti automehaničar, obožava taj posao, voli motore, zna rastaviti i sastaviti svaki auto, motor, bicikl, romobil, ma sve na kotače. Ide u školu za automehaničara, obožava sve predmete vezane uz struku, praksu jedva čeka i već ima nekoliko ponuda za posao čim završi školu. Luka voli aute, naročito one velike i skupe. Voli ih zato da bi se pravio važan. Zna koliko društvo pati za tim znakovima bogatstva. Voli ići na praksu, naročito zbog skupih auta koji dolaze u radionicu njegovog gazde u kojoj obavlja praksu. Ipak, na praksi se nastoji što više izvući od posla oko auta jer se nepotrebno zaprlja, a i ne zanima ga od čega se sve sastoji automobil, njega zanima samo vožnja.

Kod kojeg mehaničara bi želio/ željela ići? Zašto? Koje su moguće posljedice za pojedinca, obitelj, gospodarstvo, društvo ako poslove obavljaju ljudi koji ih ne znaju ili upisuju iz pogrešnih razloga?

Posljedice za pojedinca:

Posljedice za obitelj:

Posljedice za gospodarstvo:

Posljedice za društvo:

GRUPA C:

Matko je političar u usponu. Kažu da je politika rad za opće dobro. Matka to ne zanima. On želi sve ono što politika može ponuditi - dobar životni standard, ugled, moć. Ako on i pogriješi, slučajno ili namjerno, ljudi će se već nekako snaći. Pa nisu valjda tako glupi da vjeruju drugima i da od političara i države očekuju da rade za opće dobro. Svoju šansu vidi u prodaji vodnih resursa. On će nešto zaraditi, a vode ionako ima na pretek. Osim toga voda se uvijek može kupiti u dućanu.

Vlatko je političar u usponu. Želi raditi za opće dobro. Naročito ga zanima zaštita prirodnih resursa. Smatra da se prirodni resursi, a i ostale vrijednosti ne smiju davati ili prodavati, a da se pritom ne misli na opće dobro. Kako će to utjecati na živote najslabijih i najranjivijih članova društva? Uvijek traži savjet struke i nastoji prosuditi nakon što sve posljedice uzme u obzir: važno je da korist za zajednicu bude veća od eventualnih šteta.

U koga imaš više povjerenja? Zašto? Koje su moguće posljedice za pojedinca, obitelj, gospodarstvo, društvo ako poslove obavljaju ljudi koji ih ne znaju ili upisuju iz pogrešnih razloga?

Posljedice za pojedinca:

Posljedice za obitelj:

Posljedice za gospodarstvo:

Posljedice za društvo:

ANTIKORUPCIJSKA ANKETA

Prema nastavnoj pripremi Dijane Dijanić, Poljoprivredna škola Zagreb

Uzrast: 1.–4. razred srednje škole

Trajanje: 1 školski sat

Ključni pojmovi: anketa, posljedice korupcije, ljudska prava, mito

Učenici će:

- znati definirati korupciju

Potrebni materijali: radni listić, pribor za pisanje

Tijek aktivnosti: Započnite sat dijeljenjem ankete. Podijelite učenike u parove i neka se međusobno anketiraju. Nakon toga neka se učenici grupiraju i na osnovu pitanja iz ankete ili iz diskusije tijekom anketiranja napišu kratku novinsku priču / vijest o korupciji s različitim ishodima. Po završetku neka predstavnici grupa pročitaju priče. Potaknite diskusiju usmjerenu na oduzimanje ljudskih prava korupcijom.

RADNI LISTIĆ

Pitanje	Odgovor: DA	Odgovor: NE	Objašnjenje:
Smatraš li opravdanim darivanje kako bi se zauzvrat dobila neka medicinska usluga?			
Smatraš li opravdanim potplaćivanje nastavnika kako bi se dobila bolja ocjena?			
Smatraš li opravdanim kupovinu ispita, diplome ili završne svjedodžbe?			
Smatraš li opravdanim potplaćivanje prometnog policajca zbog nekog prometnog prekršaja?			
Smatraš li opravdanim potplaćivanje suca ili sudskog činovnika da oteže s utvrđivanjem ročišta za spor u kojem ste stranka?			
Smatraš li opravdanim potplaćivanje carinskih službenika za neku uslugu?			

KORUPCIJA U ZDRAVSTVU

Prema nastavnoj pripremi Dragane Ercegović, Zdravstvena škola, Split

Uzrast: 3.–4. razred srednje škole

Trajanje: 1 školski sat

Ključni pojmovi: korupcija u zdravstvu, korupcijsko ponašanje pacijenata

Učenici će:

- prepoznati vrste i aktere korupcije u zdravstvu
- shvatiti štetu koju koruptivno ponašanje pacijenata čini zdravstvenom sustavu i društvu
- kritički promišljati i uočiti veze između koruptivnog ponašanja i njegovih posljedica

Potrebni materijali: radni listić, pribor za pisanje

Tijek aktivnosti: Započnite raspravu pitanjem: *Je li etično drugačije skrbiti o „preporučenim osobama” u odnosu na pacijente koje ne poznamo?*

Time otvorite pitanje korupcije i kako ona dovodi do nejednakosti pacijenata u zdravstvenom sustavu. Pitajte učenike mogu li prepoznati koje su dvije strane korupcije u zdravstvenom sustavu (zdravstveni djelatnici i pacijenti). Recite im kako ćete se baviti problemom korupcije u zdravstvu koja potječe od pacijenata.

Nakon toga podijelite učenike u sedam manjih skupina te svakoj od skupina dajte jedan zadatak s radnog listića. Neka ga ukratko, u pisanom obliku, obradite. Potom neka po jedan učenik iz svake skupine predstavi ostatku razreda zaključke do kojih su došli.

RADNI LISTIĆ:

1. PRIPADNOST ZDRAVSTVENOM SUSTAVU (SVOJSTVO OSIGURANIKA)
2. POVJERENJE LIJEČNIKA U PACIJENTOVE NAVODE
3. MOGUĆNOST UCJENJIVANJA OBITELJSKOG LIJEČNIKA PRIJELAZOM DRUGOM LIJEČNIKU
4. KORUPCIJSKI USTROJ SUSTAVA
5. PREŠUTNO ODOBRAVANJE KORUPCIJSKOG PONAŠANJA OD STRANKE NA VLASTI
6. POTICANJE KORUPCIJSKOG PONAŠANJA OD PROFITNIH USTANOVA

DRŽAVNA MATURA I KORUPCIJA

**Prema nastavnoj pripremi Gorane Rosandić,
Zdravstvena škola, Split**

Uzrast: 3.–4. razred srednje škole

Trajanje: 1 školski sat

Ključni pojmovi: državna matura, prepisivanje na državnoj maturi, zabrana upisa na visoko učilište

Učenici će:

- spoznati važnost provedbe ispita pod istim uvjetima za sve
- pouzdati se u vlastito znanje
- kritički promišljati o korupciji i koruptivnom ponašanju u njima bliskim situacijama i razviti sposobnost argumentirane rasprave

Potrebni materijali: kreda, ploča

Tijek aktivnosti: Započnite sat pitanjima: *Jeste li istraživali o državnoj maturi? Do kakvih ste informacija došli i gdje ste našli najkorisnije informacije (forumi, društvene mreže...)? Vjerujete li u istinitost pronađenih informacija?*

Nakon pitanja učenicima objasnite pravila argumentirane rasprave. Napomenite im da nema vikanja, upadanja u riječ, vrijeđanja.

Podijelite ih u dvije skupine (DA i NE) te ih upozorite da brane stajalište skupine bez obzira na vlastiti stav. Na ploču zapišite tezu rasprave: *Kada bi mi se pružila mogućnost prepisivanja na državnoj maturi, iskoristio/la bih je po cijenu zabrane upisa na godinu dana.*

KORUPCIJA ZA POČETNIKE 1

**Prema nastavnoj pripremi Marijane Milas,
Gimnazija Sisak, Sisak**

Uzrast: 1. – 4. razred srednje škole

Trajanje: 1 školski sat

Ključni pojmovi: korupcija u školi, prepisivanje, plagiranje, kupovanje diplome

Učenici će:

- moći definirati osnovne pojmove vezane uz korupciju
- prepoznati naizgled bezazlene obrasce ponašanja u razredu poput prepisivanja zadaće ili za vrijeme testa kao vid „korupcije za početnike“
- kritički promišljati o različitim oblicima i elementima korupcije
- prepoznati posljedice nestručnosti u određenim profesijama zbog favoriziranja i nepotizma pri zapošljavanju ili korupcije prilikom stjecanja diplome

Potrebni materijali: kreda i ploča, papiri, pribor za pisanje i crtanje, primjerci radnog listića za rad u grupama

Tijek aktivnosti: Sat započnite upoznavanjem učenika s temom koja će se obrađivati. Napomenite im kako korupcija ima mnogo različitih oblika i može uključivati razne ljude, od političara pa sve do učenika. Zatim učenike podijelite u četiri skupine te svakoj skupini podijelite njihov zadatak te im dajte vremena da ga zajednički unutar grupe riješe.

Skupina 1 analizira zamišljenu situaciju na temu prepisivanja.

Skupina 2 na temelju teksta osmišljava i predstavlja kratak igrokaz/skeč nakon čega postavljaju pitanje ostalim učenicima što misle na koji su oblik korupcije ukazali.

Skupina 3 na temelju istog teksta definira pojam korupcije i razmatra elemente i vidove korupcije prezentirajući plakat koji su kreirali.

Skupina 4 proučava članak s interneta na temu korupcije i utjecaja političara na mlade.

Nakon što sve grupe završe s radom, neka predstave ostatku razreda što su napravili.

RADNI LISTIĆ:

Znanje je bogatstvo koje ti nitko ne može oduzeti, a šalabahter može Skupina 1

Na provjeri znanja iz povijesti profesor je primijetio da Marko prepisuje sa šalabahtera koji je držao ispod testa. Kako je sat tek počeo, oduzeo mu je papirić i upozorio ga da više ne prepisuje; u protivnom će mu uzeti test i upisati jedinicu. Marko je unatoč upozorenju nastavio prepisivati, ovog puta od Ivana, učenika koji je sjedio u klupi ispred njega. Ivan se pomaknuo u stranu kako bi Marko mogao vidjeti njegov test. Profesor je primijetio tu situaciju, oduzeo obojici testove i upisao im jedinice.

1. Smatraš li da je upotreba šalabahtera i općenito prepisivanje opravdano ili je u pitanju prijevara s predumišljajem? Što učenik time dobiva i koga zapravo obmanjuje ocjenom koja ne odražava znanje? Je li prepisivanje oblik korupcije? Objasni svoj stav.
2. Kakvo je tvoje mišljenje o osobi koja ne dopušta da se od nje prepisuje? Smatraš li tu osobu sebičnom i nekolegijalnom ili je taj čin odraz poštenja i beskompromisnosti?
3. Je li pravedno što je profesor primijenio kaznu na oba učenika? Kako bi ti postupio u toj situaciji?

Priča o Emilu (igra uloga) Skupina 2

Emil je oduvijek slovio kao snalažljiv momak. Njegova je snalažljivost često bila tema brojnih anegdota kroz cijelu osnovnu i srednju školu. Bez previše truda postizao je odličan uspjeh, usavršio je vještine prepisivanja i nekažnjenog markiranja. Razredu je posebno smetala njegova arogancija i bahato ponašanje, ali i otvoreno ulizivanje određenim profesorima, no njemu ionako nije bilo stalo do njihova mišljenja. Ako to ne bi upalilo, spomenuo bi „sasvim slučajno“ svog oca, u njihovoj sredini znanog tajkuna i saborskog zastupnika. Svi su znali da njegov otac kućni prijatelj s ravnateljicom škole, a bio je i počasni član školskog odbora. Ravnateljica mu je bila vrlo zahvalna na nesebičnoj gesti pomoći – naime, pribavio je školi znatna novčana sredstva za opremanje informatičkog kabineta. Znalo se i to da je njegova tvrtka izabrana na natječaju za izgradnju školske dvorane.

Iz tog se razloga pričalo da je Emil nekim profesorima bio vrlo omiljen učenik, pa su mu, navodno, znali malo progledati kroz prste i ublažiti kriterij pri ispitivanju. Često je izostajao iz škole, osobito za vrijeme provjera znanja kod profesora za koje se znalo da kod njih nema prepisivanja. Njegovi roditelji uvijek su pravdali silne izostanke uz vrećice s poklonima koje razrednica nije željela uzimati, no oni su znali biti vrlo uporni i nisu se dali odbiti, s napomenom da će se naljutiti ako ne prihvati taj mali znak pažnje. Pričalo se da je odlaskom u Zagreb na studij medicine Emil imao problema s davanjem ispita, a zlobnici su tvrdili da je njegov otac rješavao i te probleme plavim kovertama. Njegovo studiranje je potrajalo, ali se odmah nakon završetka zaposlio u eminentnoj klinici u Zagrebu čiji je ravnatelj, doznalo se, bratić njegove majke. O tome se najviše pričalo i pisalo u novinama kad je izbila afera vezana uz nekoliko rutinskih operacija koje su završile gotovo tragično po pacijente, ali srećom bez najgorih posljedica. Zanimljivo je da Emil nakon tih nemilih događaja nije dobio otkaz, nego je samo premješten na manje odgovorno radno mjesto u bolnici gdje i danas radi.

KORUPCIJA ZA POČETNIKE: Priča o Emilu (elementi korupcije)
Skupina 3 dobiva tekst na osnovu kojeg trebaju odgovoriti na postavljena pitanja; odgovore zapisuju flomasterima na papiru.

Emil je oduvijek slovio kao snalažljiv momak. Njegova je snalažljivost često bila tema brojnih anegdota kroz cijelu osnovnu i srednju školu. Bez previše truda postizao je odličan uspjeh, usavršio je vještine prepisivanja i nekažnjenog mariranja. Razredu je posebno smetala njegova arogancija i bahato ponašanje, ali i otvoreno ulizivanje određenim profesorima, no njemu ionako nije bilo stalo do njihova mišljenja. Ako to ne bi upalilo, spomenuo bi „sasvim slučajno“ svog oca, u njihovoj sredini znanog tajkuna i saborskog zastupnika. Svi su znali da njegov otac kućni prijatelj s ravnateljicom škole, a bio je i počasni član školskog odbora. Ravnateljica mu je bila vrlo zahvalna na nesebičnoj gesti pomoći – naime, pribavio je školi znatna novčana sredstva za opremanje informatičkog kabineta. Znalo se i to da je njegova tvrtka izabrana na natječaju za izgradnju školske dvorane. Iz tog se razloga pričalo da je Emil nekim profesorima bio vrlo omiljen učenik, pa su mu, navodno, znali malo progledati kroz prste i ublažiti kriterij pri ispitivanju. Često je izostajao iz škole, osobito za vrijeme provjera znanja kod profesora za koje se znalo da kod njih nema prepisivanja. Njegovi roditelji uvijek su pravdali silne izostanke uz vrećice s poklonima koje razrednica nije željela uzimati, no oni su znali biti vrlo uporni i nisu se dali odbiti, s napomenom da će se naljutiti ako ne prihvati taj mali znak pažnje. Pričalo se da je odlaskom u Zagreb na studij medicine Emil imao problema s davanjem ispita, a zlobnici su tvrdili da je njegov otac rješavao i te probleme plavim kovertama. Njegovo studiranje je potrajalo, ali se odmah nakon završetka zaposlio u eminentnoj klinici u Zagrebu čiji je ravnatelj, doznalo se, bratić njegove majke. O tome se najviše pričalo i pisalo u novinama kad je izbila afera vezana uz nekoliko rutinskih operacija koje su završile gotovo tragično po pacijente, ali srećom bez najgorih posljedica. Zanimljivo je da Emil nakon tih nemilih događaja nije dobio otkaz, nego je samo premješten na manje odgovorno radno mjesto u bolnici gdje i danas radi.

1. Koje elemente korupcije prepoznaješ u ovom tekstu? Poveži rečenicu s navedenim pojmom.

(navedene pojmove i njihova objašnjenja podijeliti u minijaturnom izdanju „šalabahtera“)

SUKOB INTERESA, PRIJEVARA, PRONEVJERA, PODMIĆIVANJE, KLIENTELIZAM, FAVORIZIRANJE, IZNUĐIVANJE, NEPOTIZAM

2. Prepoznaješ li neke vidove korupcije u tekstu koji se mogu odrediti kao kaznena djela?

KORUPCIJA ZA POČETNIKE: političari kao uzor iliti kakvu „posluku porati?“
Skupina 4 proučava tekst s interneta; slijedi analiza, odgovaranje na pitanja, izdvajanje ključnih problema i pokušaj iznalaženja rješenja.

Prijedlog: pronađite na internetu članak/e koji se odnosi/e na korupciju.

1. Izdvoji iz teksta elemente i vidove korupcije. (prepiši na hamer ili podvuci)
2. Smatraš li da političari trebaju „dati jasniju poruku o potrebi obračuna s takvom vrstom prevare, ali i o potrebi prevencije“?
3. „Ako oni umanjuju cijeli problem, kako onda očekivati da itko poštuje obrazovane i poštene? Politička elita nam poručuje da varati nije ništa strašno.“ Komentiraj.
4. Misliš li da su javne ličnosti iz političkog života dovoljno svjesne svoje pedagoške funkcije?
5. Ako postoje korumpirani političari, policajci, suci, liječnici, profesori itd., što bi se trebalo poduzeti i činiti da „oni na kojima svijet ostaje“ promijenjene taj svijet na bolje i da ne preuzmu negativne stereotipe? Vidiš li se TI u toj misiji?

KORUPCIJA ZA POČETNIKE 2

**Prema nastavnoj pripremi Marijane Milas,
Gimnazija Sisak, Sisak**

Uzrast: 1. – 4. razred srednje škole

Trajanje: 2 školska sata

Preporuka: nastavnu jedinicu moguće je održati u sklopu sata likovnog odgoja

Ključni pojmovi: korupcija u školi, prepisivanje, krivotvorenje ispričnica, plagijjat

Učenici će:

- prepoznati i valorizirati naizgled bezazlene obrasce ponašanja u razredu poput prepisivanja zadaće ili za vrijeme provjere znanja kao vid „korupcije za početnike“
- kritički promišljati nepoštene radnje poput krivotvorenja ispričnica, stjecanja imovine ili neke druge koristi krađom intelektualnog vlasništva poput plagiranja referata, doktorata ili znanstvenih radova i prepoznati ih kao kazneno djelo
- znati neke članke i odredbe kaznenog zakonodavstva Republike Hrvatske vezane uz specifične vidove korupcije
- ovladati osnovnim pojmovima vezanim uz korupciju
- shvatiti pojam plagijjata i krivotvorine u likovnoj i drugim umjetnostima

Potrebni materijali: kreda i ploča, papiri, pribor za pisanje i crtanje, kolaž papir, primjerci radnog listića za rad u grupama

Tijek aktivnosti: Na početku sata objasnite učenicima kako ćete se danas baviti temom korupcije kroz grupni rad i likovno izražavanje. Podijelite učenike u četiri skupine te svakoj skupini podijelite njezin zadatak. Nakon što sve skupine završe s radom neka svoju temu i rad prezentiraju cijelom razredu.

Zadaci po skupinama:

skupina 1 - prezentira svoju temu: naj-šalabahter

skupina 2 - pojmovi plagijjat i krivotvorenje u umjetnosti

skupina 3 - prezentira svoju analizu teksta na temu lažnjaka; zašto mogu opasni po zdravlje

skupina 4 - istražuje slučaj krivotvorene ispričnice i upoznaje se sa zakonskim odredbama

RADNI LISTIĆ

Skupina 1

Naj-šalabahter

Na uvodnom predavanju prvim razredima održat će se kratka obuka učenik/ca o šalabahterima na kojoj će učenici viših razreda prvašima prenijeti svoja iskustva, znanja i vještine s tog područja u svrhu promicanje vrline nesebičnosti, darežljivosti, kolegijalnosti i sloge.

Zadatak:

1. Predstavi primjere najkreativnijeg i najdomišljatijeg šalabahtera, s posebnim naglaskom na nove tehnologije u toj *branši*.
2. Smatraš li da je upotreba šalabahtera opravdana i primjerena? Obrazloži zašto da ili zašto ne.
3. Navedi najčešće motive i razloge prepisivanja.
4. Je li prepisivanje oblik korupcije? Objasni svoj stav.
5. Što misliš o izjavi: znanje je bogatstvo koje ti nitko ne može oduzeti, a šalabahter može?

Skupina 2

KORUPCIJA ZA POČETNIKE: „copy/paste“ – krađa intelektualnog vlasništva

Zadatak:

1. Objasni i ukratko predstavi pojmove: intelektualno vlasništvo i plagijat.
2. U kojem području nastaju najveće štete od plagijata (navedi neke primjere)?
3. Znaš li za neke slučajeve krivotvorenja ispričnica, plagiranja referata, doktorata ili znanstvenih radova kod nas i u svijetu?
4. Znaš li razliku između plagijata i krivotvorine u likovnoj umjetnosti?
5. Smatraš li da je prepisivanje pod pismenom provjerom znanja ili metoda *copy/paste* s interneta vid korupcije? Objasni.

Skupina 3 KORUPCIJA ZA POČETNIKE: *Lažnjaci*

Oprez - **lažnjaci** mogu biti čak i opasni po zdravlje - Večernji.hr
<http://www.vecernji.hr/slavonija/oprez-laznjaci-mogu-biti-cak-i-opasni-po-zdravlje-92129>

Autor: Ivica Galović

Akcija „**Stop krivotvorinama i piratstvu**“ koju zajednički organiziraju Državni zavod za intelektualno vlasništvo, Carinska uprava Ministarstva financija, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa i udruge nositelja prava intelektualnog vlasništva nakon niza uspješno provedenih akcija diljem Hrvatske organizirana je i u Slavonskom Brodu, a domaćin joj je bio trgovački centar „City Colosseum“.

Organizatorima je bila namjera uputiti građane kako se zaštititi i kome se obratiti za pomoć, ali i podići razinu svijesti o važnosti **poštivanja intelektualnog vlasništva i autorskih prava** kao osnove za poticajno i neovisno umjetničko stvaralaštvo. S obzirom na to da je svrha provedene akcije i promišljanje o brojnim negativnim posljedicama krivotvorenja i piratstva, Brođani su na štandovima mogli vidjeti mnoštvo tzv. „**fejk**“ **proizvoda** od kojih su poneki „lažnjaci“ čak i vrlo opasni po zdravlje.

Izložili smo šaroliku paletu krivotvorenih proizvoda koje su carinici i policajci prošli na granicama i hrvatskom tržištu. Namjera nam je da građane upoznamo s rizicima i opasnostima koje krivotvorine sa sobom nose. Naime, gotovo svaki krivotvoreni proizvod na neki je način štetan i opasan po zdravlje i sigurnost. Ovdje na štandu imamo **zaista mnogo opasnih i sigurnosno vrlo rizičnih proizvoda**. Na primjer tu je motorna pila koja nosi gotovo identičan naziv renomiranog proizvođača, no opasna je višestruko jer je izrađena od loših materijala i nema potrebne sigurnosne elemente koje svaka motorna pila mora imati. Krivotvoreni lijekovi, parfemi i kozmetika također su opasni proizvodi. Iako ne znamo jesu li prošli dermatološka i slična ispitivanja ili nisu, mnogo je elemenata s kojima kupac ne bi bio zadovoljan. Od prvog siječnja ugašen je Državni inspektorat pa su gospodarski inspektori koji su radili provedbu prava intelektualnog vlasništva na tržištu prešli u Carinsku upravu. Kad naiđemo na krivotvorenu robu, uklanjamo ju s tržišta. Mnogo je lakše kada velike količine takve robe uočimo odmah na granici jer poslije je teže sakupljati manje količine po raznim štandovima i malim dućanima, no u oba smo slučaja vrlo učinkoviti - kaže **Ninoslav Babić**, viši inspektor Carinske uprave.

Skupina 4

KORUPCIJA ZA POČETNIKE: Priča o ispričnici

Približavao se kraj školske godine. Provjere znanja iz različitih predmeta postale su sve učestalije. Maja se aktivno bavi plivanjem i zbog natjecanja često izostaje iz škole pa je stoga iz nekih predmeta ostala neocijenjena. Odjednom su je počeli sustizati zaostaci gradiva iz ranijeg perioda, koji su se sudarali s velikim količinama novog gradiva. Kad je shvatila da se neće stići pripremiti za test iz kemije, odlučila je cijeli taj dan ne otići u školu da ne izgleda kao da je pobjegla sa sata. Znala je da joj roditelji iz principa ne bi opravdali taj dan jer je njihov uvjet vezan uz njezino bavljenje sportom bio „prvo škola, pa onda sve ostalo“. Razrednici je slijedeći dan rekla da je bila bolesna i da će sutra donijeti ispričnicu, no od svoje je doktorice, znala je, neće moći dobiti a da roditelji ne doznaju. Zamolila je razrednog kolegu (koji je sebi u više navrata printao ispričnice) da joj pomogne. Ispričnica je zaista izgledala uvjerljivo, nitko ništa nije posumnjao, no njezina je majka slučajno srela razrednicu. Problem se pojavio kad je razrednica iz razgovora shvatila da majka ništa ne zna o njenoj navodnoj bolesti. Postavilo se pitanje vjerodostojnosti ispričnice. (završi priču)

Odgovori na pitanja, ključne pojmove i teze zapiši na hamer.

1. Misliš li da je krivotvorenje ispričnica zakonski kažnjivo? Vidi članak 311. Krivotvorenje isprave (1) *Tko izradi lažnu ispravu ili preinači pravu s ciljem da se takva isprava uporabi kao prava, ili tko lažnu ili preinačenu ispravu uporabi kao pravu ili je nabavi radi uporabe, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora...*
2. Smatrate li da bi roditelji i razrednici trebali šutke prijeći preko raskrinkanog falsifikata ili trebaju reagirati prijavom nadležnim tijelima? Koje bi moguće posljedice i pouke nosila prva ili druga situacija?
3. Pročitaj i komentiraj s tim u vezi članak 300. *Neprijavljivanje počinjenog kaznenog djela. (1) Tko zna da je počinjeno teško kazneno djelo pa to ne prijavi iako zna da bi takvom prijavom bilo omogućeno ili znatno olakšano otkrivanje djela ili počinitelja, a za to djelo je zakonom propisana kazna dugotrajnog zatvora, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine...*

POSLJEDICE KORUPCIJE

**Prema nastavnoj pripremi Mirne Andročec,
Prva ekonomska škola, Zagreb**

Uzrast: 1.–4. razred srednje škole

Trajanje: 1 školski sat

Ključni pojmovi: korupcija, posljedice korupcije na društvo, suradničko učenje

Učenici će:

- opisati na koje sve načine korupcija može djelovati
- prepoznati negativne učinke korupcije
- raspraviti koji su učinci korupcije na pojedine komponente
- ukazati na negativnost korupcije na sve dijelove društva
- brinuti se o tome da korupcija bude otkrivena i kažnjena

Potrebni materijali: papir, pribor za pisanje

Tijek aktivnosti: Sat započnite objašnjenjem učenicima o kojoj ćete temi danas razgovarati i da ćete to napraviti uz pomoć suradničkog učenja. Podijelite uč-nike u pet grupa:

1. posljedice korupcije za pojedinca/osobu
2. posljedice korupcije za ekonomiju
3. posljedice korupcije za društvo
4. posljedice korupcije za politiku i državu
5. posljedice korupcije za okoliš

Razjasnite im kako se suradničko učenje odvija u tri faze (razmisli-razmijeni-prezentiraj), odnosno da svaki učenik unutar grupe za sebe razmisli o određenoj temi, zatim međusobno razmjenjuju svoja mišljenja unutar grupe i na kraju svaka grupa izabire jednu osobu koja će to predstaviti ostalim grupama u razredu.

Tijekom faze „razmisli i razmijeni“ neka rade samostalno odnosno unutar grupe, a tijekom faze prezentiranja predstaviti će svoje zaključke i mišljenja te pritom potaknuti raspravu s cijelim razredom.

Nakon što učenike podijelite u grupe recite im o čemu moraju razmisliti i koja mišljenja i saznanja moraju međusobno razmijeniti. Možete im pomoći određenim pitanjima i potpitanjima kako bi se lakše prisjetili.

Podijelite svim grupama nastavni listić s primjerima iz medija. Nakon što grupe završe s radom i analizom zadanog segmenta neka po jedan učenik/ica iz svake grupe ostatku razreda prezentira zaključke do kojih su došli. Tijekom ovog dijela potaknite sve učenike da se dizanjem ruke javljaju s pitanjima i komentarima te otvorite raspravu.

Prijedlog: koncept nastavne pripreme moguće je rabiti i s drugim primjerom korupcije iz novina

RADNI LISTIĆ:

PRIZNANJE ZAPOSLENIKA LG HOLDINGA Siniša K. (39): „Lažnu diplomu platio sam 4.000 eura“

Čovjek koji je Siniši nabavio diplomu predstavio se kao Petar i rekao da je tajnik Prometnog fakulteta. Tom uredno odjevenom starijem muškarcu s brkovima neprestano je zvonio telefon. Upoznao sam ga u parku Maksimir. Ponudio je da će mi nabaviti diplomu za 4000 eura. Djelovao je kao da to radi svaki dan, kao da mu je to posao. Bio sam budala i pristao sam - započinjte svoje šokantno priznanje 39-godišnji **Siniša K.** (podaci u redakciji), arhivar u LG Holdingu čija je diploma prošli tjedan završila na provjeri na Prometnom fakultetu u Zagrebu. Među 136 diploma zaposlenika LG Holdinga poslanih na provjeru na taj fakultet Sinišina se zasad pokazala jedinom lažnom. Ukupno je pronađeno 17 lažnih diploma. Novi skandal izbio je kad je otkriveno da je u jednoj podružnici LG Holdinga 13 radnika vraćeno na posao nakon što su dobili otkaz zbog lažnih diploma!

– Sreli smo se dvaput. Prvi put kad je meni i društvu prišao u Maksimiru i drugi put kroz nekih mjesec dana kada mi je dao dva primjerka diplome, a ja njemu novac. Bio je kraj lipnja, a ja sam diplomu odnio u Upravu LG Holdinga u srpnju. Kad sam je predavao, tresle su mi se ruke - priča nam Siniša K. Osim diplome u cijenu je bio uračunat i upis visoke stručne spreme u radnu knjižicu. Navodno je i taj dio posla obavljen na Prometnom fakultetu. Nitko u Upravi nije primijetio da je riječ o falsificiranim dokumentima. Petra više nikada nije sreo, no sjeća se da ga je pitao ima li još kolega kojima treba diploma.

Nepotrebno lažirao

Osim pogrešnog urudžbenog broja i naziva usmjerenja na diplomu koju je platio 4000 eura bio je nevješto falsificiran potpis tadašnjeg dekana Karla Marića. Uz to, datum na koji je izdana - 1. lipnja 2007. nije u skladu s uobičajenim datumima izdavanja jer se datum izdavanja vežu uz promocije, u svibnju i studenome. U nizu greškica na lažnoj kvalifikaciji bila je i jedna stilska. S. K.-ov datum rođenja ispisao je s početnom nulom, što nije praksa na originalnim ispravama.

Siniša K. zaposlen je u LG Holdingu 12 godina, a apsurd je u tome što falsificirana diploma nikada nije poslužila svrsi. Naime, u doba kad ju je nabavio, u ljeto 2007., već je petu godinu radio na mjestu koje zahtijeva srednju stručnu spremu. Siniša K. po je struci strojarSKI tehničar, a završio je i ispit za arhivara. Njegov koeficijent niti nakon predaje diplome u kadrovsku službu nije bio vezan uz lažnu visoku stručnu spremu, pa mu je kao SSS-ovcu plaća oko 5200 kuna. Lažna

diploma zbog koje bi mogao ostati bez posla nikada mu, dakle, nije poslužila. Ili kao što potvrđuju u Upravi – „nije konzumirana”.

– Planirao sam napredovati i zato sam razmišljao upisati Prometni fakultet, smjer cestovni promet. Ali kad vam se ispred nosa stvori čovjek s pitanjem - trebate li diplomu - i tvrdi da je može nabaviti jer radi na fakultetu, nema tu puno prostora za razmišljanje. Pristao sam i sve ove godine zbog toga žalim - kaže arhivist koji ovih dana prolazi traumu i strah zbog egzistencije.

Otkrile ih greške

Na Prometnom fakultetu bili su oprezni u odgovaranju na pitanja. Dekan Ivan Perić kaže da je diploma Siniše K. na prvi pogled uistinu izgledala uvjerljivo, no odale su je greške, kao i činjenica da pod tim imenom nemaju osobu uvedenu u upisnik studiranja. No poznaju li osobu koja se predstavlja kao tajnik fakulteta? - Ja sam tajnik fakulteta, bio sam i 2007., a ne zovem se Petar - kaže nam Ante Dorić. Tajnik je 13. godinu, no koincidencija je što se njegov prethodnik, bivši tajnik, zvao - Petar. - Znam samo da je čovjek umro 2002. Svašta se tu događalo, no sve je to stvar policije - zaključuje Dorić.

Zanimljivo je da je između lažne diplome Prometnog fakulteta i one, također lažne, s Pravnoga fakulteta - savjetnice za pravne poslove LG Holdinga Slavice P., nekoliko podudarnosti. Obje na prvi pogled u tehničkom smislu izgledaju uvjerljivo. Imaju suhi žig, urudžbeni broj, no s druge strane obje vrve sadržajnim greškama. U slučaju falsifikata Slavice P. kreator je bio toliko površan da nije pogodio ime dekana. Pisalo je, naime, Mario (umjesto Marijo) Krznar, a dodatna je greška što u vrijeme kada je diploma izdana prof. Krznar nije bio dekan. Uz to je diploma izdana za studij koji ne postoji niti je ikada postojao u Hrvatskoj - upravni studij VII. stupnja u trajanju od osam mjeseci.

– Ako je netko toliko organiziran da ima pristup suhome pečatu, kako to da mu se potkralo toliko gafova u tekstualnom smislu - pita tajnik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Dubravko Glavašević, koji je utvrdio nevjerodostojnost diplome Slavice P. na temelju grešaka na kopiji lažnog dokumenta.

Javna tajna

Na pitanje otkud falsifikatorima suhi žig Pravnog fakulteta moguća su dva odgovora. Jedan je da osoba posjeduje kopiju na temelju koje je moguće izraditi uvjerljiv falsifikat suhog pečata, no takva oprema, potvrđuju pečatari, stoji mnogo. Druga je varijanta da je pečat „posuđen” s fakulteta. Na Pravnom i Prometnom fakultetu tvrde da je to gotovo nemoguće. Suhi pečat je strogo čuvan predmet i njemu na svakome fakultetu ima mogućnost pristupa jedna do dvije osobe. Konkretno, na Pravu se čuva u sefu.

– Žig se iz sefa nikada ne vadi van u prisutnosti samo jedne osobe, već moraju biti dvije. Pečat nikada ne izlazi iz dekanata - tvrdi tajnik Pravnog fakulteta Dubravko Glavašević.

No, vjerodostojnost diplome na temelju suhoga žiga sporna je za Dejana Matića, profesora s Pravnog fakulteta. - Suhi pečat je klasično sredstvo zaštite koje se u moderno doba ne može shvatiti ozbiljno. Ako je suhi pečat jamstvo autentičnosti - oslobodi nas, bože! - komentira Matić, uvjeren da bi sveučilišne diplome trebalo usavršiti u tehničkom smislu. Nekada je, podsjeća, vjerodostojnost diplome bila i sama promocija.

- To je bio značajan događaj, studenti i profesori su se poznavali, a do danas su promocije diplomanata poput krstinki djeteta - kaže Matić, koji problem vidi što ne postoji prava selekcija znanja, a krivac za to je inflacija visokih škola. Pojavu lažnih diploma s Pravnog fakulteta komentira riječima - to je dokaz da smo još atraktivni. - Unatoč svemu diploma Pravnoga fakulteta i dalje ima statusno značenje i tražena je zbog lepeze mogućnosti zaposlenja - kaže Matić. No, zbog sličnosti u posljednje dvije lažne diplome, arhivarove i pravničine iz LG Holdinga, ali još nekih diploma čija je nevjerodostojnost otkrivena prijašnjih godina, na Sveučilištu se spominje organizirana mreža krivotvoritelja koja se kroz godine povezala s određenim fakultetima odnosno zaposlenicima. - To je svojevrsna javna tajna - kaže nam profesor koji je želio ostati anoniman i dodaje: - U mreži, prema toj priči, sudjeluje i dio zaposlenih na Policijskoj akademiji. - Na Prometnom fakultetu nismo uočili masovniju pojavu lažiranja diploma da bismo razmišljali o organiziranoj skupini. Godišnje otkrijemo dva do tri falsifikata, a trenutačno razmišljamo da se obratimo policiji - kaže dekan Ivan Perić.

Uznemireni radnici

Zbog naloga gradonačelnika Ivica Kuzmičeka da se provjere svjedodžbe i diplome svih 12.500 zaposlenih LG holdinga u poduzeću se osjeća uznemirenost. Provjeravaju se čak i vozačke dozvole na temelju kojih se netko zaposlio.

- Gdje ima žita, ima i kukolja - komentira sa smiješkom jedan od 200-tinjak zaposlenika.

Na prvome katu zgrade u Domjanićevoj donedavno je radila pravica Slavica P. čija je lažna diploma potaknula Kuzmičeka na provjeru. Njena soba je zaključana - Slavice P. dala je otkaz koji dan prije nego što je vijest o lažiranju diplome izašla u javnost. Na pitanje zašto su čekali da Kuzmiček izda nalog o provjeri diploma umjesto da ih provjeravaju prije nego što zaposle osobu, predsjednik Uprave LG holdinga Ljubo Ivić objašnjava da to nije bila obveza za trgovačka društva, već samo za gradsku odnosno državnu upravu. No Uprava LG holdinga, potvrđuje Ivić, donijela je odluku da takva praksa više ne prolazi. Uбудuće će provjeravati vjerodostojnost svakog obrazovnog dokumenta prije nego što zaposle osobu. Ipak, pričaju nam u LG holdingu, teško da će se ubuduće zapošljavati novi ljudi. U tijeku je restrukturiranje, nakon čijeg bi završetka u srpnju trebalo umjesto 200-tinjak zaposlenih u centrali ostati svega njih 50 do maksimalnih 60.

Radna knjižica

– Ovo s provjerom diploma dodatni je pritisak - kažu u LG Holdingu. Ipak, procijenjeno je da od 12.500 zaposlenih u njihovim podružnicama, više od 1600 (oko 13 posto) radi s neodgovarajućom stručnom spremom. Najčešće oni s SSS-om na mjestu gdje bi se trebala naći visokoobrazovana osoba. Pomoćnik predsjednika Uprave za pravne poslove LG Holdinga Ivan Horvat zato se ne libi reći kako je očito da u poduzeću imaju problema s diplomama.

– Želimo biti transparentni jer vani je puno mladih osoba s visokom stručnom spremom koje nemaju posao - kaže Horvat. Prva rečenica koju je izgovorio kad smo ušli u njegov ured ipak je bila: „Kako je osoba zaposlena u Predsjedničkim dvorima ili ona u vrhu LDP-a mogla proći sigurnosnu provjeru, a ima lažnu diplomu?“ Horvat se prisjeća kako je nekada pojava krivotvorenja išla sasvim drugim putem. Nekada se davao novac za upis nepostojeće stručne spreme u radnu knjižicu. Sada je to daleko sofisticiranije, kaže Kovačević, spominjući ponovo suhi žig...

Griješ nastavnika

Za rektora Sveučilišta Tihomira Milinkovića bilo bi logično da svaki poslodavac provjeri diplomu prije nego što se odluči na zapošljavanje kadra. No kada je riječ o plagijatima diplomskih radova koji su preduvjet za dobivanje diplome, Milinković prvenstveno krivca vidi unutar fakulteta odnosno akademije. - Svaki mentor mora voditi računa o vjerodostojnosti rada, on je taj koji treba spriječiti falsifikat. Tu je velika odgovornost na profesorima. Naprosto moraju upozoriti studenta i rezolutno reagirati jer za njih nema opravdanja. Griješ nastavnika tu je sigurno daleko veći od grijeha studenta koji je prepisivao rad i predstavio ga kao svoj - kaže rektor Milinković.

KORUPCIJA

Prema nastavnoj pripremi Zlate Martinović, Poštanska i telekomunikacijska škola, Zagreb

Uzrast: 1.–4. razred srednje škole

Trajanje: 1 školski sat

Napomena: sat engleskog jezika

Ključni pojmovi: korupcija, posljedice korupcije na društvo, engleski jezik

Učenici će:

- razlikovati oblike korupcije
- upoznati se s načinima prevencije koruptivnog djelovanja
- raspravljati o korupciji na engleskom jeziku

Potrebni materijali: papir, pribor za pisanje

Tijek aktivnosti: Na početku sata objasnite učenicima kako ćete se danas baviti temom korupcije te raditi u parovima i grupama. Nakon toga podijelite učenicima radni listić (Honesty test) te upoznajte učenike s riječima i izrazima povezanim s korupcijom i koruptivnim aktivnostima. Podijelite učenike u 4-5 skupina (ovisno o broju učenika u razredu) te im podijelite radni listić.

Upoznajte učenike s načinima prevencije korupcije, preventivnim programima i radom organizacije *Transparency International*.

Zatim neka učenici pročitaju tekst *Honesty Test (TrueStories.TI)* o zahtjevu za podmićivanje pri polaganju vozačkog ispita u Mađarskoj (primjer za *PettyCorruption*). Učenici neka sami i u parovima ispunjavaju radni listić s riječima iz teksta.

Ovime vježbaju upotrebu pogodbenih rečenica (drugi kondicional) i pravila neupravnog govora (*reported speech*).

Potom potaknite raspravu o načinima borbe protiv raznih oblika korupcije i ulozi zviždača u društvu i borbi protiv korupcije.

RADNI LISTIĆ

Honesty Test

On a busy street in Hungary, Márton* practiced his driving skills with his instructor. It was days before his test, and he felt a blend of excitement and nerves. As the lesson drew to a close, he pulled the car to a halt and waited for final feedback from his teacher.

What came next was not what he had expected. Márton's driving instructor told him that if he wanted to pass his test, he would need to bribe the examiner. If Márton gave the instructor 25,000 Hungarian forints (US\$100), he would happily act as go-between, making sure the examiner received his money before the test began.

Márton did not know how to respond, and as time ticked down to the test date he searched the internet for advice. It was then that he came across the website for our centre in Hungary, which offers support and guidance to victims of corruption. With only 30 minutes to go until the deadline for paying his driving instructor, Márton called the centre and reported the incident.

"We realised immediately that there wasn't time to involve the police," says Miklós Legeti, an expert who works at the centre, "so we advised Márton to postpone payment by telling his instructor he hadn't managed to get the money yet. After confirming the district where the transfer was supposed to take place, we called the local police station with Márton's story."

With our support, Márton agreed to take part in a police sting operation. Calling his instructor, he arranged a time to meet and hand over the money. In the meantime, he took the money to the police, who recorded the serial numbers on the bank notes. After Márton handed over the cash, the police followed the instructor. When he took the money to the examiner, they recorded the transaction on video and arrested them both, using the cash serial numbers as evidence. Márton was fully reimbursed – and is now looking forward to a corruption-free driving test.

Already, the story is inspiring others to refuse corruption. "Since we posted the news on our website, we've had a surge of reports from victims of bribery," says Miklós. "Petty corruption is common in Hungarian life, but people are realizing they don't have to accept it. Márton's story is helping us turn the tide."

*Name has been changed.

RADNI LISTIĆ za lekciju HONESTY TEST

Useful vocabulary:

feedback	bribe	go-between
came across	victim	deadline
postpone	police sting	handover
evidence	turn the tide	common

Task 1 Fill in the blanks:

1. Marton waited for final _____ from his teacher.
2. He told Marton he would have to _____ the examiner.
3. He would act as _____.
4. Marton _____ the TI website.
5. It offers advice to _____ of corruption.
6. Marton called the centre only 30 minutes until the _____.
7. They advised Marton to _____ payment.
8. He agreed to take part in a _____ operation.
9. He arranged time to _____ the cash.
10. The police used the cash serial numbers as _____.
11. Petty corruption is _____ in Hungarian life.
12. Martin s story is helping _____.

BRIBERY is one of the methods of corruption. It is the improper use of gifts and favours in exchange for personal gain. It is the most common form of corruption. The types of favours include money, gifts, sexual favours, company shares, entertainment, employment and political benefits.

Bribery can sometimes be part of a systemic use of corruption for other ends, for example to Perpetrate further corruption. Bribery can make official susceptible to blackmail or extortion. (WIKIPEDIA)

perpetrate – do something wrong or illegal

susceptible – likely to suffer from or be affected by something

extort – illegally force someone to give you something by threatening

INTERAKTIVNIM KAZALIŠTEM PROTIV KORUPCIJE

Prema nastavnoj pripremi Edvine Valentić

Uzrast: 1. – 4. razred srednje škole

Trajanje: 1 školski sat

Ključni pojmovi: prepisivanje u školi, mito, korupcija

Učenici će:

- razumjeti korupciju i njene posljedice
- shvatiti važnost odgovornog i aktivnog građanstva

Potrebni materijali: pribor za pisanje

Tijek aktivnosti: Uz pomoć kolega nastavnika ili stručnih suradnika na početku sata izvedite kraći skeč. Prikažite zajedno problemsku situaciju:

- 1. scena:** učenik je prihvaćen u prepisivanju, nastavnik mu oduzima ispit
- 2. scena:** učenik nudi profesoru novac kako ne bi dobio negativnu ocjenu, a nastavnik uzima mito
- 3. scena:** povrijeđeni i šokirani učenici u učionici komentiraju spomenuti događaj. Neki učenici zaključuju da će i oni ubuduće prepisivati jer se ne isplati učiti.

Nakon izvedenog skeča objasnite učenicima što je interaktivno kazalište te ih uključite u priču. Učenici trebaju dati rješenje problema, utjecati na razvoj radnje i ishod cijele priče. Učenik može postati određeni lik u priči, odnosno preuzeti njegovu ulogu (npr. učenica Iva želi zamijeniti nastavnika. Scena se odigra ponovno, ali ovoga puta učenica Iva glumi nastavnika koji npr. odbija primiti novac i poziva roditelje dječaka koji je ponudio novac).

Nakon što učenici ponude nekoliko različitih rješenja, razgovarajte s učenicima o korupciji, njenim uzrocima i posljedicama te donesite zajedničke zaključke.

(Napomena: umjesto nastavnika ili stručnih suradnika možete odabrati i nekoliko učenika iz razreda koji će odglumiti skeč. Problemske situacije mogu biti različite ovisno o dobi i potrebama razrednog odjela.)

EUROPSKA UNIJA

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZA UDRUGE

FORUM
ZA
SLOBODU
ODGOJA

Forum za
slobodu
odgoja, 2014.